

مزویری سبغه نوللا دیوانا

ڤه‌وژارتن و به‌رهه‌ڤکرن
د. فاخر حه‌سه‌ن گولی

دیوانا

سبغه توڻلا مزویری

سبغه توڻلا مهلا ئەمین مهلا حهسهن باوانی - مزویری ژوووری

۱۹۲۶ - ۲۰۰۱

قهوژارتن و بهرهه فکرن

د. فاخر حهسهن گولی

سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌كۆلینین كوردی

دیوانا
سبغەتوئلا مزویری

په‌رتووك

د. فاخر حەسەن گوئی

ڤه‌وژارتن و به‌ره‌ه‌ڤكرن

ئیک/ ۲۰۲۲

چاپ

دیار عبدالله
جەگەر خوین جەمیل
واره‌یل عبداللهباقی

دیزاین

به‌رگ

978-9922-9169-7-2

ISBN

D- / ۲۶۵۶ / ۲۱

ژمارا سپاردن

© مافی چاپی یی پاراستیه بۆ

سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌كۆلینین كوردی

Zakho Centre
for Kurdish Studies

سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌كۆلینین كوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964 750 471 0863

📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- University of zakho

دیوانا

سبغه توئلا مزویری

پیشهکی

وه لاتپاریزی و نیشتمانیپهروهریا (سبغه توللا مزویری) نهو پالدایه کو بهرهف ههلبهست نقیسییقه بجیت و تهفایا ههلبهستین خوه د بیافق نهتهویدا قههینیت، ناقبری ب دریزهیا ژیع خوه ههول و بزاف زیده ژبو بدهستقههینانا مافق رهوایع مللهتق کورد دایه، ههر ژبهه نهفق چهندهق تووشی گهلهک نهخوهشیان بوویه و ژ ئاخا باب و باپیرا هاتبوو دویرکرن و زیندانیکرن. د پیشهکییدا سهرهپای ژیاننامهیا جفاکی و رهوشهنبیری ب دریزی باسق رولق ناقبری د گورهپانا سیاسیدا هاتیهکرن و ل داویق گرنگترین تبیینین گریدای ب نهفق دیوانیقه هاتیه نقیسن.

ههلبهستفان ژلایع جفاکیه:

سبغه توللا مهلا ئەمین مهلا حهسهن مهلا ئەحمهه، خهلهک گوندی (باوان) سهه ب دهقهره (مزویری ژووری)یه، ناقدار ب (سبغه توللا مزویری) ل سالا (۱۹۲۶)ی، ل گوندی ناقبری د ناف بنه ماله کا ئایینی و نیشتمانی چاقین خوه ل نهفق دونیایع قهکرن. زاروکینیا خوه ل گوندی ناقهاتی دههراز کریه، ههژی گوتنییه ژیان ههقزینیق ل گهل خانم (ئامینا خهلیل ئیبراهیم) پیکههینابوو و خودایع مهزن سق کور (کاوه، نازاد و دیار) و کچهک (سهلوا) ب نهوان بهخشی. (سبغه توللا مزویری) پشتی نهخوهشیهکق ل ریکهقهقی (۲۰۰۱/۱۱/۲۹)ی، ل باژیری دهوکق بو ههتا ههتایی ژ نهفق جیهانق بارکر.

ههلبهستفان ژلایع رهوشهنبیریقه:

ههلبهستفان ژ بنه ماله کا ئایینی بوو، مالباتا نهوی خودان خواندنگهههکا تاییهت ل گوندی خوه (باوان)ی بوو، کو ژلایع وانقه هاتبوو

ئاڤاكرن. ههژی گۆتنييه كو پهيوهنديهكا باش ل گهل مالباتا شيخين بارزان ههبوو. خواندنا خوه يا ئاييني ل دهف بابج خوه (مهلا ئەميين باواني) و برايخ خوه (مهلا حهسەن باواني) ل خواندنگهها ناڤهاتي دهربازكربوو. ههروهسا ل خواندەنگهها (مهلا يهحيا مزويري) و خواندنگهها (قوبههان) ل نك (موحهمد ئەفندي موفتي ئاميدي) وانه وهرگرتبوون، ل داوييا سالا (١٩٤٠)ئ، ل دهف مهزنه زانايين ئاييني ل مويسل بهردهوامي دابوو خواندنئ. ل سالا (١٩٤٢)ئ، وهك پيشنقبيژئ مزگهفتا (العمريه) ل باژيڤڤي (مويسل) هاتبوو دهستنيشانكرن. دناڤهرا ساليين (١٩٤٥-١٩٤٦)ئ، ل خواندنگهها (الفيصليه) ل باژيڤڤي مويسل بهردهواميدا خواندنا خوه، ب مهبهستا دريژهپيدانا خواندنئ، داخوازيهك پيشكيشي كوليژا (شهريهتي) ل باژيڤڤي (بهغدا) كر. لئ ژبهه كار و چالاكيين ئەهوي يين سياسي نههاته وهرگرتن. ژ ئاليهكي ديترفه چهندين گۆتار ب ههر دوو زمانين كوردی و عهههبي د گوڤار و رۆژنامهييين ئەهوي سهردهمي مينا: "گلاويژ"، "دهنگي گيتي تازه"، "الاهالي البغداديه"، "خهبات"، "مهتين و... هتد" بهلاقرينه. ههروهسا ههلبهستقاني فرهههنگهكا نهچاپكري ل سهر ناڤين كوردی يين زارۆكين كوردان ههيه. ب كورتی ناڤهاتي كهسهكي وهسا بوو ههر جههكي زانست لئ ههبا دا چيته ويڤي و ههولا بدهستههينانا زانين و زانستع دكر.

ههلبهستقان ژلايخ سياسيئه:

هيشتا ههلبهستقان د ژيخ زارۆكينييدا بوو، دهههه ههستع نهتهوايهتي و وهلاتپاريژي ل دهف پهيداوووي ئەهوي ژي ژبو پهيوهنديكرنا مالباتا ئەهوي ب شوڤهشا بارزان (١٩٣١-١٩٣٢)ئ، ب سهروكاتيا (شيخ ئەحمەد بارزاني) د زڤريت، كو ئەههه چهنديي كارتيكرنهكا زيده ل ئەهوي كر. پشتي كو (سبغهتوللا)ی

خواندگهها (مهلا يهحيا مزویری) ل (ئامیدی) ل داوییا سالآ (١٩٤٠)ی، ب جه هیلایی و بهرهف باژیرئ (مويسل) ژبو بهردهوامیدانا خواندنا ئایینی چووی. ههستی ئهوی یی نیشتمانی گهلهك بلند بوو. ل دویماییکا سالآ (١٩٤٢)ی، پهیوهندی ب کۆمهلا (هیوا) ل مويسل کر و وهك ئهنادام هاته وهرگرتن. پشتی خوه بهربژیر کری وهك بهرپرسی ریکخستنا خواندهکارین زانستین ئایینی و پیشنقیژین مزگهفتان ژ نهتهوا کورد ل باژیرئ مويسل هاته دهستنیشانکر.

پشتی شۆرهشا بارزان ل سالآ (١٩٤٣-١٩٤٤)ی، سههلداي، ئهو ل گهل (فهقه سهعید مهلا عهبدولموحسین) ژلایئ کۆمهلا (هیوا)فه هاته دهستنیشانکر بۆ گههاندنا پوستهیا کۆمهلا ناقبری بۆ سهرکیشی شۆرهشی (مهلا مستهفا بارزانی) ل گهل هندهك پوستهیی دیتر بۆ ئالیین کورد کو بزاقئ دژی مهلا مستهفا بارزانی نهگهن. پوست ژ گهلهك داخوازیین نهتهوهیی پیکهاتیبوو. ههر د ئهقی ماوهیدا حکومهتا عیراقئ بریارهك دهرکر کو ههر کهسئ (مهلا مستهفا بارزانی) ب ساخ یان مری رادهستی عیراقی بکهت دی ب پاداشتهکی باش هیته خهلاتکرن. پشتی کو (صبغهتوللا)ی و (فهقه سهعید)ی پوست گههاندی بارزانی و زفرینهفه، راپۆرتهك ل گهل نامهیهکا ب دهستنیس و ئیمزا بارزانی پیشکیشی کۆمهلا ناقهاتی کر. ئهوان د راپورتا خوهدا ناسناقئ (پاشا) بۆ (بارزانی) بکارهینابوو. کۆمهلا (هیوا) دان ب ناسناقئ ناقبری بۆ سهرکردئ کورد (مهلا مستهفا بارزانی) دانا. ژیهر ئهوی کارئ ئهو پئ رابووین، کومهلئ دوو میدالیین زیقی ب شیوهیی چیا کو ل سهریا ئیکئ پیتا (ص) و یا دیتر پیتا (س) هاتبوو نهخشاندن، کو ژ ئیکهم پیتا ناقین واته (ص - صبغهالله) و (س - سهعید) هاتبوونه وهرگرتن به ئهوان بهخشی.

پشتی کو (سبغہ توئلا) ژبەر ہندەک ناکوکیان ل گەل سەرکردە و ئەندامین ئەوئ جودا بووی، ئی پاش کو کۆمەڵە بەرەف ھەلوەشاندنێقە چووی و (پارتی) ل رێککەفتی (۱۶ ئاب ۱۹۴۶)ئ، ھاتی دامەزراندن. ناڤبری ل گەل (سالح عەبدوئلا یوسفی و تەھا مستەفا بامەرنی و کاکە ئەمین) لقا (مویسل) ل باژیری ناڤبری دامەزراندن، چەندین سالان بەرپرسی لژنا ناڤخوویا (پارتی) ل باژیری مویسل بوو ھەرودسا بەرپرسیاتیا لقا مویسل ژێ ھەبوو. ل سال (۱۹۵۹) وەک نوینەری مویسل بۆ پشکداریا کونفرانسا چاری یا پارتی و ل گشت کومبوونان ل باژیری بەغداد ئامادە دبوو. ھەرودسا دووبارە وەک نوینەر ژبو کونفرانسا پینجی یا پارتی ھاتە دەستنیشانکرن، ئی ژبەر پرسا سەرۆبەرکرن سەربازیئ نەشیا بەرەف ببیت.

ھەژی گۆتئیە ناڤبری ژبەر پرسین نیشتمانی دوو جارن ھاتبوو زیندانیکرن، جارەکی ل سال (۱۹۵۳)ئ، و جارەکا دیتەر ل سال (۱۹۶۰)ئ، بوو. ئی پشتی شۆرەشا ئەیلوئ ل رێککەفتی (۱۱ ئەیلوئ ۱۹۶۱)ئ، دەستپیڤکری، ل رێککەفتی (۱۴ ئەیلوئ ۱۹۶۱) ھاتە دەستەسەرکرن و ژلایئ جقاتا عورفیا لەشکەری ئیکئ ل بەغداد فەرمانا زیندانیکرنا ئەوی بۆ سئ سال و نیشان دەرچوو، پشتی ب داوی ھاتنا حوکمی ئەوی و دەرکەفتنا ئەوی ژ زیندانی، واتە پشتی بوورینا چەند ھەیشان دووبارە ھاتە دەستەسەرکرن و ژبو باژیری (فاو) ل پارێزگەھا بەسرا ھاتە ھنارتن. ئی پشتی چەند ھەیشان ل دویف بریارا حکومەتا سەرۆک وەزیرین ئەوی سەردەمیئ عیراقی (عەبدوئرەحمان ئەلبەزاز) ل رێککەفتی (۶ ئەیلوئ ۱۹۶۶) ھاتە ئازادکرن. ناڤبری بۆ پارێزگەھا (دیالا) ھاتبوو دویر کرن و ماوی دەھ سالان ل ویری ماوو. پاشان ھەتا سال (۱۹۸۸)ئ، ل بەغدا جھواوو، پشتی ئەوی ل دھۆکی بنەجھوو و ھەتا مالئاقایئ ل ویری بوو. ھەژی گۆتئیە (سبغہ توئلا) ب درێژاھیا ژیی خوە ھیچ

جارهكی د پرسین گریډای ب نیشتمان و وهلاتپاریزیق قه دوو دل نه‌ببوو و کیماسی د دوزا گه‌لئ کوردا نه‌کربوو.

چهند تیبنینین گرنگ ل سهر دیوانی:

ژ ئه‌وان خال و تیبنین گه‌له‌ك گرنگین ئه‌قی دیوانی ب ئه‌قی

شیوه‌یی ل خوارینه:

- ئه‌ف دیوانه ژ (۲۰) هه‌لبه‌ستان پیکهاتیه، کو پتريا ئه‌وان واته (۱۵) ژ ئه‌وان د سائین چلندا و یین دیتر کو (۳) ل سائین هه‌شتیان و (۲) د سائین نوتاندا ژ سه‌دهیا بیستی هاتینه قه‌هاندن.

- وه‌سا دیاره کو هه‌لبه‌ستقانی هه‌ر د ژیی ده‌ستیکا گه‌نجاتیا خوه‌دا، هه‌لبه‌ست قه‌هاندینه کو دشین بیژین د ژیی شازده سالییدا واته ئیکه‌م هه‌لبه‌ستا ئه‌وی دکه‌فیه‌ه سالآ (۱۹۴۱)ی، دا.

- دیوان ل دویف رۆژ و هه‌یف و سال و جه‌ق قه‌هاندنا هه‌لبه‌ستی هاتیه ری‌کخستن.

- ب ه‌یچ ره‌نگه‌کی مه‌ ده‌ستکاریا ری‌نقیسا هۆزانقانی نه‌کریه، ب تنی د ئه‌وان په‌یقاندا کو ب شاشیا ری‌نقیسی ده‌ینه هژمارتن و کارتیکرنی ل ریتم و واتایا هۆزانی و چارچوو‌قی گشتی ئه‌وی ناکه‌ت، راسته‌کرن هاتینه ئه‌نجامدان، بۆ نمونه: (چو- چوو)، (بو- بوو)، (بو- بۆ) و... هتد.

- هه‌ول هاتیه‌دان هه‌ر په‌یشه‌کا نه‌ رۆهن یان په‌یقین پی‌دقی ب پیناسه‌کرنی د دیوانییدا، ب شیوه‌یه‌کی ری‌کویپک ل په‌راویزان هاتینه نقیسن

- پتريا هه‌لبه‌ستی ئه‌قی دیوانی دناقه‌هرا سائین (۱۹۴۱-۱۹۴۷)ی، دا ل باژیری (مویسل)، یین دیتر دناقه‌هرا سائین (۱۹۸۷-۱۹۹۵)ی، ل باژیری (ده‌وکی)

هاتينه قههاندن. ب ئەقى رۆهنكرى پشتى سالا (١٩٤٧)ى، ههتا سالا (١٩٨٧)ى، هيچ ههلبهستهك ژلايى ههلبهستقانيشه نههاتيه قههاندن.

- ل دويق ئەوان ميژوويين (سبغهتوللا مزويرى) ل ژيريا ههلبهستين خوه نقيسين، ئيكه مين ههلبهستا ئەوى قههاندى بۆ سالا (١٩٤١ - ١٩٤٢)ى، ل ژير نافونيشانئ (خودايى تو حوكمدارى) دزقريت. و چهند مالكين دهستپيكي ب ئەقى شپويى ل خوارينه:

خودايى تو حوكمدارى ئەمى حوكمى ته پازينه
حهقيقهت ههر تو غهفارى بهلى خهلك گهل مه خائينه
بهلى خهلك مه يى هاره ژ ئاخفتنى ژى دياره
ژ مهتاليبين مه يى خاره وهكى حهيوان كو يى دينه

- دويمهيك ههلبهستا ئەقى ديوانئ ل ژير نافونيشانئ (ئهحمهدى خانى)ه كو ل ريكهقتى (١٩٩٥/٦/٢٠)ى، هاتيه قههاندن پشتى ئەقى (سبغهتوللا مزويرى) هيچ ههلبهستهك نهقههاندیه و ههلبهستقان وهه دبيژيت:

خانى تو وهره بخو كره مكه
پروبارئ ئاقى بو مه قهدهركه
دا تو بزانى كورد بى زهقهركر
وان پيس و پهلسا كورد دهرهدهركر

- شپوازي نقيسينا ئەقى ديوانئ ب دهقوكا دهقرا (مزويرى ژووى) هاتيه نقيسين و ههر كهسى ب هويرئ ئەقى ديوانئ بخوينيت دئ بۆ ئەوى رۆهن و ئاشكرا بيت.

- كوردستان د هزروبرين ههلبهستقانيدا رامانا ئاخ، وهلات، جهى باب و باپيران ددهت د ههلبهستهكا خوهدا ل ژير نافونيشانئ (ئاخا پاقر و پاك) نقيسيه:

كوردستانا مه گهلهك ئاخهكا پاكه
تهف زيپر و زيف و مهعدهنى چاكه
خودى ب كهرما خو پيدقى كهسى نهكرينه
مهعدهن ههمى جهى واندا چيكرينه

- د ههلبهستهكا خودا ب ناقى (خورتين كوردا) باسى گهنجين كوردان
دكته و د چهند مالكين دهستپيكا ههلبهستى ديئزيت:

ئهى خوڤتین كوردا ما ئهف چ وهخته
سهر خه وهه لينن قال و جهنگ وهخته
ههر كهس ل دنى بو خوئى تهخته
فهلهك مه كوردا چهندا بى بهخته
ئهى خوڤتین زاننا رابن دا بچين
يهكتهى چيكهين ناف باغچ و جنين

- ههلبهستقان د ههلبهستهكا خودا ب ناقى (نهقرۆز) باسى جهژنا نهتهوهيى و
خوشى و شاديا گهلى كورد دكته و د چهند مالكين دهستپيكي دا
هاتيه:

گۆته من نهقرۆكه جيژن نهقرۆزا وه كورد
جيژنهكا سهر سالا كوردا شاد و خوشى گهنجى كورد
رۆژهكا چهندا بهايه يا ب كهيفا لاوى كورد
وه پيرۆز بيت جيژنا سهر سال ئهى وهلات پاريزى كورد

- ههلبهستقانى ههتا ئاستهكى باش شههرهزايى د زمانى فارسيدا ههبوويه،
سى پهيقين فارسى د ناف ههلبهستين خودا بكارهينايينه: گيتى (جيهان،
دونيا)، گوم (بهرزهكرن، هنداكرن)، كوشش (بزاف، ههول).

- (سبغه توڻلا مزویری) ژبه ر ئهوی حهزێکرا ئهوی بهرامبه ر مهزنه ههلبهستقانی کورد ههین، ناقونیشانی سێ ههلبهستین ب ناقی (جهگه ر خوین، قهانا دهنگی وهسیهتا قانع و ئهحمه دی خانی) ناقیرینه.

- ههلبهستقان د هندهک ههلبهستین دیترین خوه، باسێ جاشاتیا هندهک بهگ و ئاغا و سهروک هۆزان و پشکداریا ئهوان د ههوین ئهنفالا رهشا سالا (۱۹۸۸) یدا دکهت.

ل دویمه هیخ سوپاسیا خودای جیهانیان دکهین بو ئهوی هیز و شیانی داینه مه ئهقی دیوانی ب داوی بینین، ههروهسا سوپاسیهکا تایبهت بو بهریز (پ. د. عهبدولفهتاح بوتانی) کو پشتی ئهه بووینه جهی باوهریا ئهوی و تهفایا پیژانیین ژیاننامهیا ههلبهستقانی ئهقی دیوانی ژ یادداشت و هه ر سێ پهرتووکی ئهوی یین ب ناقی (صفحات من الذاکرة الموصلیة، مجموعه مقالات ومقابلات ومواضيع عن تاریخ الموصل)، (وثائق عن الحركة القومیة الکوردیة، ملاحظات تاریخیه ودراسات اولیة)، (منطقه بادینان ۱۹۲۵- ۱۹۷۰ دراسة فی الوقائع السیاسیة ج ۱-۲) هاتینه ومرگرتن، سه رهرای ئهوی چهندی هه ر ژ دهستیپکا کاری ههتا دویمه هیخ بهردهوام دگهل مهدابوو و کیماسی د ریئه مایی و پشتهقانیکنیدا نهکر. ههروهسا سوپاسیا هیژا (ئازادی کوری (سبغه توڻلا مزویری) دکهین کو پیژانیین هه ره باش گه هاندبوونه مه. هیقیدارین ئهف کاره بیته جهی مفا ومرگرتنا گشت خواندهقانان.

د. فاخر حهسه ن گولی

دهۆک ۲۰۲۱

دیاری [یا ههلبهستفانی]

بۆ گیانی پاکێ شرین، بو سهیدایی بی ناف و خو پهرستن، بۆ بابی من، کو مروقهکی وهلاتیهرومر و زمان شرین بی، شهمالکا زانین و زانیاری د زانینیدا، بی دهنگ و پیژن، بی پهنه و مهنه و بیژن، ل ناف دبستانا بنهمالی دا، چوڤ ههر ئه و بی ل رۆژههلاتا ئامیدی دا، زانی کوردی بخوینیت و بنقیسیت، گهل زمانی فارسی و ئهرهبی، ئهوی، بۆ من، دوو بهلگیت، زانا یی، قهشارت بین، ئیک (الأکراد منذ فجر التاريخ حتى اليوم - لمؤلفه الاستاذ المرحوم رفیق حلمی) دانهری وئ سهیدایی (رفیق حلمی) بی، قطبی (کومهلا - جقاتا هیوا - الامل) یی دووی دا بهر پهر بین، ب زمانی کوردی و ئهرهبی، ل سهر شوپرهشا ههلبههینا بارزان ل (ساللا ۱۹۳۱ - ۱۹۳۲م) ب سهروکاتی و ریبهریا شیخ ئهحمهدی بارزانی بی، دانهر و بهلاقکرنا وئ بی ناف و نهناس بی، ئهز وهسا دبینم ئه و ل لای حکومهتا ئیراقی قه هاتبی چاپکرن و بهلاقکرن، ئه و ههر دوو بهلگه زی نهمانه لای من، ههقالان برن بۆ من نه هیناندنه قه، ئهقه زی ل ساللا ۱۹۴۰ - ۱۹۴۱ دا روو دا بی .

بابی من سینگی خو نههیناندنه دهرقه وهکی هندهکا، ئهز گهلهک گونههبارم بهرامبهر وئ ریبهریا وی، بۆ من، ریز کری، کو سهر بچم بهرامبهر نژادی کوردی مروقی بنهمالی و سهروکین خو جان فیدا کرین بۆ سهرکهفتنا گهل کورد و وهلاتی کوردستان.

ص: باوانی/مزووری - ژووری

دهوک - ۲۰۰۰/۳/۲۱

خودایی تو حوکمداری^(۱)

خودایی تو حوکمداری ئەمەح حوکمەح تە پازینە
حەقیقەت هەر تو غەفاری^(۲) بەلەح خەلک گەل مە خائینە
بەلەح خەلک مە یەح هارە ژ ئاخفتنە ژی دیارە
ژ مەتالیبەین^(۳) مە یەح خارە وەکی حەیوان کوی دینە
وەکی تۆرا نزانن کو ما ئەقن نەقیح وی زائینە^(۴)
ئەو دئ دنە تەف لیک بەدن بۆ یەکتیا^(۵) قی قەومینە
نئ ئەون شەیرین وەلاتی پێبەرین قی خاکینە
ئاگرئ جەنگا وەلات دئ هەل بکەن ئازادینە
وەلاتی مە پەری شینە ل ناف خەلکی مە ئەردینە
ب چاکیا خو کارو بارئ وا تو یێک بینە
ل ناف پێخاس^(۶) و ناف عەجەم^(۷) ل ناف تورکئ تورانینە^(۸)
هەمی کرنە بەلنگاز و هەژار، نان ژی، بو وا نینە

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۴۱) ئ، ل باژیرئ (مویسل) هاتیە قەهانندن.

(۲) (غەفار) ژ نافین خودایە مەزنە و پامانا (ئەوی گونەها ژ ناف دبەت) ددەت.

(۳) داخوایین.

(۴) رۆستەمئ زائە نافدار.

(۵) ئیکگرتن، هەقگرتن.

(۶) مەبەست ژ پێخاس (عەرەبن).

(۷) مەبەست ژ عەجەم (فارسن).

(۸) گەلین ب کەنیت تورک ل ئاسیا نافەراستن.

هندی تورکن، بهرازن ئهو، وهکی وان ژى دنى نینه
 ههمى وهختا بيرا وه بیت، دا لاوین باش .. بزانینه
 خودایى تول قا^(۱) توڤرا^(۲) بهلایهك سهر ببارینه
 دا نهبن ریگرئ ئازادیا قى قهومینه
 گهر ئهو نهبان كهس نهبی مانع بو سهرخوبینا لاوینه
 دا چیبیتن بو نژادی بهریا هفتی سالینه
 ئەگهر پپیان وهکی تورکا حوکمداری بدهست بینه
 ئهو دا خراپترکهن، ل سهر قا^(۳) گهنجی کوردینه
 خودایى تو ب رهحما خو تو قههرئ سهر قا بارینه
 ئهوا گهنج و لاوی کورد سوئن و گرتینه
 هیقیدارین ئهم ژ ته شاهى شههینه^(۴)
 تو بدهی مه ریك و پیکهك وا ههمى پیکه جهمینه
 وهلاتی مه پهریشانه ل ناف خهلكی بی سهمیانه
 بی خویندن و بی گوئن و بی کولاهی^(۵) وهسا مانه
 بی زارو دهنگ بی رهنگ و یهنگ^(۶) گیتیدانه^(۷)
 ههمى پیکه جهمینه چوونه مخهل ئهو تنی دهرقه مانه

(۱) ئەقان.

(۲) (تورا) پوختهیا پهیقا (تورانی) یه.

(۳) ئەقان.

(۴) خودایى مهزن شاهى شاهانه.

(۵) بی بزاق، بی خهبات.

(۶) ریك، شیواز.

(۷) (گیتی) پهیقهکا فارسیه و پامانا (جیهان، دونیا) ددهت.

پیرۆزکرننا سەر سالآ گوڤارین مه (١)

هه‌ر بژین هه‌وون گوڤارین مه
لێ هه‌وون هه‌رده‌م هه‌ر بژین
هه‌وون چرسکنا (٢) ناڤ ئاڤا مه
شه‌ف و رۆژان به‌هه‌ژین
ئه‌ز ب یه‌ک دل وه‌ پیرۆز دکه‌م
قێ سه‌ر سالآ وه‌ نوو هه‌تی
تاقه‌ (٣) سه‌تیرا مه‌ عراقی
سه‌ر وه‌لات دل شه‌ادی هه‌تی
تاقه‌ سه‌تیره‌ چه‌ندا جانه‌
ل سه‌به‌ینێ (٤) سه‌ر مه‌ده‌دانه‌
کو دبه‌ینین رۆژ به‌یانه‌
ئه‌و چرسکنا سه‌ر چیانه‌
هه‌وون چرایین قی وه‌لاتین
هه‌وون خه‌باتکه‌ر ئازا (٥) هه‌اتن
وه‌ دا زانین ئه‌ف ئازاتی (٦)
وه‌ شه‌رینتر کرر وه‌لاتی

(١) ئه‌ف هه‌به‌سته‌ ل سالآ (١٩٤٢)ی، ل باژیرێ (مویسێ) هه‌تیه‌ قه‌هانن.

(٢) چریسکنا.

(٣) گوڤارا (گه‌لاڤیژه‌).

(٤) (سه‌به‌ینێ) واته‌ (سه‌پیدی).

(٥) (ئازا) واته‌ (زیره‌ک و چه‌له‌نگ).

(٦) (ئازاتی) واته‌ (زیره‌کاتی و چه‌له‌نگی).

وه پیرۆز بیت ههمی وهختا
دا بلندکهن مولک و بهختا
وه پیرۆز بیت ئەف سەر سائە
ههمی خۆرت لێپکهن^(۱) مطاله
کچ و کورژی لێ بخۆن
دا شیرینیا ئاخ بیینن
ئەف ئاخ و نهال چهند شیرینه
شیر و شهکر و هنگقینه
وهی عهجیب چهندا شیرینه
دهرمانه بو سەر برینه

هه و النامه ی کتیب

^(۱) لێ بکهن.

بۆ يېت نەزان^(۱)

هن^(۲) ژ مللەت پېر نەزانن ئەو ل خو هشیاری نابن
تاگرئ نەیار و دژمن ئەو ژ قی حالی قەنابن

بەس ببن پالە ژبو وان مەنفعەت هیچ بو مە نادەن
خائن و زلم و نەیارى ئەو بو وه قەت راست نابن

شەرمە ئیرو بو قا^(۳) ئاغا ئەو دکەن پالەیا دژمان^(۴)
نی یی مایە تیڤ و برسی قەومی وه بەر زلما وان

ئیدی رابن گەنجی کورد هوون ژ دل هور هور بکەن
گازیکەن قا خاس^(۵) و عامما^(۶)، ئەو دا بیڤ سەر هەو بدەن

وهی دئ رابن دەست پەلینن^(۷) تووق دژمن دل قەلینن
داکو تورک و ئەرەب گەل قی عەجەم دەستی ل سەر مولکی پەلینن

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۴۳)ئ، ل باژیرئ (مویسل) هاتیە قەهانندن. هەلبەستخان
دبیژیت: "ئەفە هاتیە بەلاقکرن ل گوڤارا (مەتین) دا ژمارە (۵) بەرپەرئ (۴۳) ساللا ۱۹۹۲
پشکا کوردی".

(۲) ھندەک.

(۳) ئەقان.

(۴) دژمان.

(۵) تایبەت.

(۶) گشتی.

(۷) ھەلینن، پاکەن.

يا ئىلاھى تو بەدەى دەردەك ژىۆ دژمىنى گەنجان
داكو رابىن بەس بگەن زلمى ل سەر وان

ئەى گەلى سوفيەن و شىخا ئەقرۆ نە رۆژا فا^(۱) طەرىقان^(۲)
بەلكى ئەقرۆ رۆژا مېرا دەست پەلىن سەر فا كوردان

ئەى گەلى ماموستا و فەقىان ھەلگرن سۆنگى و تەنەنگان
ھوون بگىشەنە سەر فا دژمىن لىپ^(۳) كوژن پىس و درندان

ھوون نەبىژن ئەم وە ناكەين دى گونەھكار بين ل سەر وان
دى بگەن تەخسىر نەكەن بۆ وە كوژن ھەر ژى دەرمان

بۆچى؟ دژمىن ھەر دكوژىت ژن و زار و مېرى كوردان
نابىژن ئەم قەت وە ناكەين دى گونەھكار بين ل سەر وان

ئەف گۆتن خوینرېژى گۆتى گۆھدېرن ئەىى بران
بى گومان راست و درستىن كو وە دىتن ب چاقان^(۴)

(۱) ئەفان.

(۲) رېياز سوفيگەرى.

(۳) لى ب.

(۴) ھەلبەستمان دىبىژىت: ئەف پارچە گۆتنە ھاتىە خاندن بۆ ئەشكەرى (پېشمەرگا) ل
گوندى بىنستىرى بەرامبەر مېرگەسورىن سالا (۱۹۴۳)ئى، ل دووماھىا ھەيفا چرىا پېش،
وختى من و كاك (فەق سەعید عبدالمحسن بەرازى) پوستا جقاتا (ھىوا) برى بۆ
سەرۆك مستەفا بارزانى گەل رۆژناما (فتى العراق) كو ل موصلى دەركەفت، تىدا
نقىسىبى ھەر كەسى سەرىن وى بۆ مە - حكومەت - بىنىت ئەم دى ھزارەھا دىنارى
ئىراقى دى دەينى بەخشىش، ئەم ماينە وى گوندى ھەفتىەك، ئەم وىرى بين وختى نورى
ياويل ئاغا رەواندوزى ھاتى نك وى كە نوینەرى حكومەتى بى بۆ پىك ھاتنى".

ئاخا پاقژ و پاك^(۱)

كوردستانا مه گهلهك ئاخهكا پاكه
تهف زير و زيف و مهعدهنئ چاكه

خودئ ب كهردما خو پيدئى كهسى نهكرينه
مهعدهن ههمى جهئ واندا چيكرينه

باشه ئهم بكهين ب شير و ملانه
دهست پاقينه گورزا گرانه

بكوژين دژمنئ خاكئ گهجانه
موهلهتنئ^(۲) نهدهينئ چ وهختانه

ئهگهر نهكهين ب فا^(۳) كار و شولانه
بزانن ئهم خائئئ نژادئ خوړتانه

ئهم نهكهين بو قى ئاخا ئهزوزه
دئ مـرين بن زلما دژمنئ حيزه

ئهى مهردئ كوردئ توقهنج بزانه
ئهقرو رۆژا ههلهپهړاندن و ههولدانه

(۱) ئهف ههلبهسته ل سالا (۱۹۴۳)ئ، ل باژيرئ (مويسل) هاتيه فهانندن.

(۲) دهرقهتنئ.

(۳) ب ئهقان.

خورتین کوردا^(۱)

ئەه ی خورتین کوردا ما ئەف چ وهخته
سەر خه وهه لینه قال^(۲) و جهنگ وهخته

هەر کەس ل دنخ بو خوی^(۳) تهخته
فهلهک مه کوردا چهندا بی بهخته

ئەه ی خورتین زانا پابن دا بچین
یهکیهتی چیکهین ناف باغچ^(۴) و جنین^(۵)

پیخاس^(۶) و جلاخار^(۷) لی ناف دهرینین
پاشا^(۸) دی زانین چهند خوش و شرین

ئەه ی گهنجی نژاد ما ئەف چ ژینه
کورداستان تنی مینیت بی وینه

ناف گیتی^(۹) تهفدا کوردا ناف نینه
بی ئال^(۱) و ئازاد ما ئەف چ ژینه

(۱) ئەف هه لهبهسته ل ریکهفتی (۱۹۴۳/۱۲/۲۱) ئ، ل باژیری مويسل هاتیه قههاندن.

(۲) توفان.

(۳) خوه.

(۴) باغچه.

(۵) جنیک (بیستان).

(۶) مهبهست عه ره بی (پیخاسه).

(۷) مهبهست (تورکن).

(۸) پاشی.

(۹) یهیشهکا فارسیه و رامانا (دونیا، جیهان) ددهت.

بئ پەنگ و حوکمەت ئەف کوردە مانە
یئ دیل^(۲) و هەزار ناف گیتی^(۳) دانە

لاوین مە کوردا چاف ل خەودانە
ئەف کیم و شەرمی بو مە گەجانە

نئ هاتن هاتن ئەی کوردستانە
خۆرتین وەلاتی پیشمەرگە بو تانە^(۴)

سەر لەشکەری وئ شیخ بارزانە^(۵)
دئ ئازا بکەت ئاخا کوردانە

هەر هاتن هاتن فیرس^(۶) و میرخاس
رۆستەمی کوردا لەشکەر بو تە خاس^(۷)

هەر وەڵامی کتیب

(۱) ئالا.

(۲) ئیخسیر.

(۳) دونیا، جیهان.

(۴) پیژان.

(۵) شیخ ئەحمەد بارزان،

(۶) چەلەنگ، عەگید.

(۷) تاییەت.

بىخ خەباتيا مە بۆ وەلات^(۱)

گەر نەكەين بۆ قى وەلاتى ئەو كورپىن پاشمە دتین
توكا^(۲) دى بارينن ل سەر مەكە چوين ئەم بىخ خەبات
چ خەبات و كار و بارەك مە نەكر قەت بو وەلات
پوو رەش و شەرمندە ئەم ماين بىخ خەبات و بىخ وەلات
قا^(۳) نەيار و دژمنا ئەم قى وەلاتى، پرووت^(۴) كرىن
كانگا زىر و زىف و زىنەت خاندن و زانين جقات
زانين و خویندن زمانى سەر مە دايە ساخكرن
ئەو وە ناكەن چاف ل مە پۆن بيت ب زانينا وەلات
ئەم تنى ماينه ل تارىخ دووق ل كاروانى دچين
كاروانى ئازادى خازى سەر خوه بينا پۆژھەلات
گاف ب گاف و ساعەتان پيشقە دچن ئەم پاشقە چين
پۆژ ب پۆژ ئازا دبن ئەم ديل و بەندەوار تە بات^(۵)
ھەر كەسى يەكیەتى چىكر دەستى يەك دوو وان ھەژاند
كورد تنى بىخ يەكیەتى مان دەستى قالا بىخ كەلات^(۶)

(۱) ئەف ھەلبەستە ل رىككەفتى (۱۹۴۴/۴/۲۶)ئ، ل باژىرئ (مويسل) ھاتىە قەھاندن.

(۲) قەدا، ئەعنەت.

(۳) ئەفان.

(۴) پويىس.

(۵) تەبيت.

(۶) كەلھە.

بى چىاي (گوقه‌ند و مه‌گرون) بى (هه‌كارى) بى (جزير)
 بى ئەوان ما ئەم چنە؟ ئەى قىز و خۆرتىن قى وه‌لات
 گەر بخو ئەم مېر نەبىن، دەرمان بکەين، دورد و برين
 کەس بۆ مە نابيت نەخۆشنىر، قا^(۱) کولا دەرمان بکات
 دژمنا هەر چار کنارى^(۲) ملله‌تى کورد به‌ستيه
 ئەف نژادى رۆژه‌ه‌لاتى لى رۆن نەکر زار و خەلات
 رۆژه‌ه‌لاتدا ئەف نژادە، مايه بى سەر به‌ست و ئازاد
 يى دى تەقدا ئەو گەه‌شتنه وى نيازى وى برات^(۳)
 وان کره بانگا براتى ئەو چرا بۆ وان هەلات
 ئەم بى بار بين وى براتى وى چرايى رۆژه‌ه‌لات
 چاک بنىرن^(۴) گوھ بديرن دەنگ و باسى نەتەوان
 چ دقيتن چ ديبىژن چ دکەن بۆ وى خەبات
 شەف و رۆژا ئەو کەنە يەک کوششى^(۵) ئەو نا به‌طالکەن
 کرن و گۆتن دگەل يەک بى دروو بى هەلات
 بى خودانى ئەف کۆر و کيژ تەقده بين هيتيم و سيوى
 چەندکەن قيرين و گازى کەس هەوارا وان نەهات
 ئيريشا دژمن دبەت سەر سيويان بى رەحمى هات
 گەل لەشکەريخ جەهل و نەزانيخ، وان ل سەر کريه جقات
 ملله‌تى باوهر ب ئايينت بکەت رۆژى و نقيژ

(۱) ئەفان.

(۲) هەر چار وه‌لاتين عيراق، ئيران، تورکيا و سوريى.

(۳) براتين.

(۴) سەحکەنخ، بەر خۆ بدەنخ.

(۵) (کوشش) پەيشەکا فارسى يە و پامانا (هەول، بزاق) ددەت.

تو چما وا سهرفراز ناکه‌ی ل فا^(١) بی ئایینات

کی دبیژییت ئهف بسورمانه‌تی و مرؤفاتیه

ئهو دروت^(٢) کهت لانه‌تا خۆت کهت ب ئایات

هه‌و‌النامه‌ی کتیب

(١) ل ئه‌فان.

(٢) درمو.

بهژنا شهنگ^(۱)

کورد چ کورده خوی گه لاقیژا جهان
تهف چیمهن سولاف و خه مرین گوئشه ن و باغچی بهان
تیکدا کانگا^(۲) زیرو و زیف و ئاسن و گازا چران
ئهو جهی گهرناس و کوردا، شیر و مهرد و پهلههوان
تهفدا یهزدان ئه و کری کانگا رهنگینی جهان
ما دهنی دنیا ههمی تیدا هه نه ئه و بی گومان
تهفده کهتنه دهستی خوینمیژ خه لکی جه بیبار ل وان
ئهو گول و مادهن و گولزار تیکدا مانه بی خودان
وهختی خودی ئه و چیکرین ئهف رهنگ و رۆمهت دایه وان
رهنگه کی سۆر و سپی برهین د رهش و چاقین جوان
بهژنه کا شوخ و شهنگ موویین وهکی سهر شه کری
ههر وهکی قهترانی رهش بی بن شه و و کولک و تهفان^(۳)

(۱) ئهف ههلبهسته ل سال (۱۹۴۴) ئ، ل باژیری (مویسل) قههاندیه.

(۲) مهعدهن.

(۳) شهف و کولک وهکی قهترانی رهش و تاپی دبیت.

جەگەرخوین^(۱)

ئەي جەگەرخوین^(۲) توی سەیدا بۆ وەلاتی خوی خوین
ئەم هەمی سوختی^(۳) تەنە دەرسین وەلاتی دا و دین

ئەم هەمی سوختە بەوژتین بۆ وەلاتی خوی برین
تو بەدە دەرسەك بۆ مە سەر وەلاتی مەم و زین

نی تەدا دەرسەك بۆ خۆرتا نەلخە و هشیاری بین
لی بەلی کومە نەگرتشە نوقتەیهك نوقتیت شرین

بۆ چما سەد لی هەزار و سەد سەپان^(۴) و ئیدی چونین
قا^(۵) کول و دەردی دل مە بیزار و بی هیز کرین

ئەم ژبو ترک و ئەرەب گەل فی ئەجەم^(۶) بەندە کرین
لایەکی سەر ژئی دکەن ئیدی خولام و نوکەر و لیبو کرین

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۴۴)ی، ل باژیری (مویسل) قەھاندیە. هەلبەستەن دبیژیت:
"ئەفە هاتیە بەلاقکرن ل گوڤارا دەنگی گیتی تازە، ئەوا پەحمەتی حسین حوزنی
موکریانى دەرکەر لیانەى سەرکەوتن ل بەغدا سالا ۱۹۴۴ ب ناڤى ص: مزورى ژورى.. ئەو
دو بەندیەت دوماهیکی نەبیت".

(۲) جەگەرخوین (۱۹۰۳-۱۹۸۴).

(۳) شاگرد، خواندەکار، فیرخواز.

(۴) بندەست. بەلنگاز.

(۵) ئەفان.

(۶) عەجەم.

یئ وهکی (که ..) و (ج ..) ئەو کهرین بی جل زرین
خوینا کوردا دا پزاندن تنی فهتوه^(۱) کرین

نفسی (...)^(۲) وی ژێ حه لاکر گوشت و خوین
خوینا لاوین فی نژادی وی حه لاکر ژێ بدین

خوینرێژ و بهس تو بناله فی خوین دل سۆر کرین
نی جه گهرخوینه سهیدا کامهران^(۳) گهورهترین^(۴)

میر جه لادته^(۵) پئی قه کر کامهران پیه کرین
هه ره نهون تیژکین وه لاتی دل و جان فیدا کرین

هه و النامه ی کتیب

(۱) فهتوا.

(۲) هه لبه ستقانی ب ئەفی شیوه ی هینایه.

(۳) کامیران به درخان.

(۴) مه زنترین.

(۵) میر جه لادته به درخان.

گازیا وهلات^(۱)

وهلاتی مە د گازیت کەتە خۆرتا
دبێژیت هـوون وەرن وەرنه جقاتا

وەرن کوم بن ل قی مەیدانا شـیرا
گریدەن کومەلەک بو کارویاری خـیرا

دبێژیت وەرنه سەردانا وهلاتی
ب شەرتیک چیکەن، ل ناڤ خۆ دا یەکیتی

یەکیتی هـوون دانن بو قی وهلاتی
درهو نەکنەن ل سەر وهلات تەباتی

حەقی یەک حال و مال بین بو قی وهلاتی
هەمی بەخشین ب مال و جان زەکاتی

زەکاتا مە ئەقە بو قی خاکی
دا دەربێخین ل بن زلم و کەراتی^(۲)

هـوون رابن گەلی خۆرتانی کوردا
وهلاتی مە ب رۆژ و شەڤ بریندا

(۱) ئەڤ هەلبەستە ل ساڵا (۱۹۴۴)ی، ل باژیری (مویسل) قەهانیدیە. هەلبەستخان

دبێژیت: "ئەڤە هاتیە چیکرن و گۆتن ساڵا هزار و نەه سەد و چل و چاری ل باژیری
مووسلی ل مزگەفتا (عمری) کەڤیتە تاخە دەرگەها نوی (محلة باب الجدید) وهختی
حکومەتا ئیراقتی ئەو پیس و میس کومکرین بو خرابیا مللەتی مە، هەر ئیکێ ژ وان
دیاریەک ناڤ نیشانەک دایە دا مللەتی زیدەتر تالان و وێرانکەن".

(۲) نەزانینی.

برینا وی ب سهر تیرئ چوو دلدا
سهرئ تیرئ ل دل خار کهفته ژیردا

وه لاتئ خووش توی بووکا جهانی
ههمی باغچین بنه فش و میرگ و کانی

خودانین ته ژقانا ناده نه ئیک
ب دهف بیژن ل دلدا نابنه یههک

نه مائی بهخشینن نه جان ییک
ل بهر قئ ئیک چ کارئ وا ناهیت رییک

ههچی (خوینریژ) دگوتی بی گومانه
ههمی راست و درستن سهر مه وانه

بهسه ئاغا^(۱) خارن و نقستن چاف نه زلقینه
وه هیلا ئهف وه لاته بن دهستی نه یار و کهردزینه

هلو پابه بخوینه دا بزانی وه لات چیه و چ نینه
نهکه فیل^(۲) و دزی ژقا ههژار و زهحمهت برینه

ئهگه رها ت و ئهوان زانی وه راکیشکهن ب دارکیشئ
نه بیژن ئهم کرین لیبوک^(۳) ل ناف خو ئهم فهیت کرینه

(۱) ههلبهستان دبیزیت: "ووشه ی ئاغا بو ههمی مروقیین خرابی و زورداریی بکهت".

(۲) ههلبهستان دبیزیت: "فیل - قیره تیت مانا حيله".

(۳) ئهم کرین فلم و سینهما.

رەفییق^(۱)

رەفییق تو چما ئیرۆ بخیر هاتەك^(۲) ل من ناكەى
ب وا^(۳) لیقین شەكر بارى سلاقى تول من ناكەى
تو ناپرسى ل حالى من تو بو من چارهكى ناكەى
نى مریى دوزەهى چوونە؟ وەسا پاتم قە دەى ناكەى^(۴)
ب دیمى سۆرگولئ جانئ خودانا خال و نیشانى
تە ئەز سۆتم ب زلفانى^(۵) كە راوہستى ل دیلانى
ئەزى كوشتیم ب تیرا بەریەن و گەردەن كەپى زىر
نەخۆشنىر بو برینانى كەسەك نینە ئەگین بیر
كە سەرچەمكى تژینیت^(۶) خو گریئەك بەریەنا كەفتى
وەكى ئەقریى^(۱) ل نیسانئ هزاندم ئەز ل سەر ئەردى

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۴۵)ئ، ل باژیرئ مويسل هاتیه فەهاندى. هەلبەستەن دبیژیت:
"ئەف پارچە هاتیه چیکرن وەختى وەلات بەردای و هەمى چوونە ئیرانى سالا ۱۹۴۵. ل
گۆقارا (مەتین) دا هاتیه بەلاقىرن، هەژمار ۱۱ هەیفە - مانگا تەباخى ۱۹۹۲ بەرپەرى
(۳۱ - ۳۲) پشكا كوردى، بەرى هنگى هاتیه بەلاقىرن ل رۆژناما ئیراق دا بەغدا سالا
۱۹۸۴ ب ناقى نەهینى".

(۲) ب خیرهاتنەكى.

(۳) ب ئەوان.

(۴) وەسا پەحتم ما تو دەى ناكەى.

(۵) بسك.

(۶) هەژینیت.

كهپى پى بهرا وى بهژنى چووم بزانه كا كيه دهستی
 ئەوئ بسك و كهزى بادان ب پروويان گۆت و مره دهستی
 كه حازر بيم بچم هۆلئ ب چاقهك تيز ته ماشا كر
 ب تهفدا هۆلگه ران^(٢) زانى ئەوا شاراند و هۆل خوشكر
 هتا نوكه نهمن زانى كه گهردهن خال و نيشانى
 خودان سينگ باغچه پاوانى ته ئەز خازتم ب ميثانى
 وهكى فههاد ته ئەز كوشتم، ل سهر چياكى مهتین^(٣) خستم^(٤)
 ب وا دهرد و كولا رژتم ل دنيا تهنها ئەز هشتم^(٥)
 ل زيندانا خهم و دهردا ته زنجيردام وهكى مههم ئال^(٦)
 خودئ خوشى نهدا مه قهت ل دژمن ههروهسا بيت حال
 بهلى چبكهم نه شييم، بيژم نه خوشم ئەز ئەرى رهوشهن
 ب خاتر خازتنهك يهك جار دوئا^(٧) خازى دكهم گوئشه ن

(١) عه وئ.

(٢) ئەوئ هۆلئ دگيرن.

(٣) چيايئ (مهتيني) سهر ب قهزا ئاميدىي - پاريزگهها دهۆكى قهيه.

(٤) سهر ئيخستم.

(٥) هيلام.

(٦) مه مئ ئالا.

(٧) دوعا.

كه خاتر خاستنم^(١) خاستى نى من دى^(٢) چاف ل ته گول^(٣) بى
 ب ئيريشا فهلهك سهرمه لهوا زين زى مه ئاقا بى
 نه من زانى فهلهك گهل مه دكهت جانى ب وى بهختى
 ب ئاوين^(٤) و شه مالدانا در و سوؤزا، ئهقى وهختى
 برينا هوون نه سوؤزين، وهلاتى مه ب وى دهردى
 خه م و كوؤقان قهرهقينن ئاقا بكهت ئهقى ئهردى
 ئه گهر هات و وهلات سهركهفت سوؤلاف و چيمهن لى خه لكهفت
 ب جيژنا سهريخويا وى يا بلا جان زى مه ئاقا^(٥) بيت

^(١) ههلبهستقان دبيژيت: "وشهى خازتم تيته نھيساندن ب تيبا (س) جى (تيبا - ز) هندهك زارادا".

^(٢) من ديت.

^(٣) ههلبهستقان دبيژيت: "گول - غهير كناية عن كثرة البقاء وغزارة سكب الدموع -

رۇندك - فرميسك".

^(٤) ئاوينه، خوڊيك، قوديك.

^(٥) ههلبهستقان دبيژيت: "ئاقا بى - اقل - ئاقابوونى زى تيت، (تعمير الاولى اقرب لمعنى شطر البيت)".

وهلات (١)

ئەزىد (٢) بىنم ئەف وهلاته چەن زەلبى نەف جىهان
مە نەما حوكم ئىدارى نە ئازادى، ب مەدام
سەد حەيف و مخابن بۆ وا (٣) زۆزان و ناقسەر (٤)
ئەو ل دەست چوون سەخمەراتيا يەك نەبوونى (٥) ب تەمام
سەلتەنەت چوو هەمى پىكشە بىنە بەندە دەستە وا
يەك ل وان سەر نەهەلينا (٦) كە دانىت سەر قەگىريەكا نام (٧)
سەد، هەوار تىن و دچن بەر دەرگەهان
يى دىيژن هوون وەرن ب كامرانى سەر شەقام
ئەف وهلاته چەند ئەزىزى خۆى (٨) دادگا و ميرنشىن بى
نوكة زى بىيار و پرووت (٩) بى سيفەت (١٠) دانىن غمام
ئەف نەزانين و خارى خىر بۆ خۆپت و گەنجى جان

(١) ئەف هەلبەستە ل سالا (١٩٤٥) ئى، ل باژىرئ (مويىسل) هاتىه قەهاندىن.

(٢) ئەزىيت.

(٣) بۆ ئەوان.

(٤) جەى هين و كوستانا.

(٥) هەقگرتن، ئىكگرتن.

(٦) سەر پانەكر.

(٧) عام (گشتى).

(٨) خوهدى، خودان.

(٩) پۆيس.

(١٠) بى سالىوخەت.

زێدەبارى بۆ سەرۆك و خۆیندقانین خۆی^(۱) مەقام
چاك وه دیتن ئەو سەرۆك گێرەشوكن^(۲) دەست ئەوا
چاق و ان ژى خرقەكرنا پول^(۳) و پیا مەد فرۆشن سەر مەدام
ئەى كورپى پاريز و پەرورەر دژمن برینن ناف وەلات
دا مل ب مل بچنە خەباتى ئازاد بكن وارى تەمام

(۱) خودى، خودان.

(۲) چ ژى چینهكر.

(۳) هەلبەستقان دبیژیت: "چیدبیت ووشەى (كەلەپوت) بیته نغیساندن جها (پول و پیا) پیسه
جها فلسیه وەختن ئینگلیزی شۆل پیدکر گەل رۆپیه - پارین هندی یه".

نهفرۆز^(١)

گۆته من ئەفرۆکه جیژن نهفرۆزا وه کورد
جیژنهکا سهه ساڵا کوردا شاد و خوشی گهنجی کورد
رۆژهکا چهندا بهایه یا ب کهیفا لاوی کورد
وه پیروزی بیت جیژنا سهه ساڵ ئەهی وهلات پاریزی کورد
لی بهلی کۆمه نه گرتشه توریهک فهسهفا کورد
ل کتیبین فهیلهسوفا که بیبار بی قهومی کورد
ئهی گهلی خۆرتین قی واری ما بوچی؟ ژار بیه کورد
گیر و گیرفانا^(٢) بهریکی ئەو ههمی تیکدایه کورد
ههمیا پیکشه ئەو بهریک گرت، وان فرۆت ئاخا قی کورد
بهرزهکر بو خاترا فلس دال و واری کالی کورد
بو مه نهباشه، پاشهچهوون و پاش کهفتنا ژینا کورد
ناف جیهان سهه روی زهمین^(٣) بی زیندی مایی لاوی کورد
وارهکی چهندی گیایه ئەو گیا دهرمان بو کورد
ههه کهسی بو خو کیشایه بی بههر لی قهومی کورد
تهقهده باغچێ نیرگز و پهیحانا کورد
مه نه بین کر ههمی تیکدا کهتنه دهستی دژمنی کورد

(١) ئەف ههلبهسته ل ساڵا (١٩٤٦)ی، ل باژیری (مویسل) قههاندیه. ههلبهستخان دبیژیت:

جیژنهکا کهقنه - نژادی کورد."

(٢) بهریک.

(٣) ئەرد.

ما نه‌باشه، گازی یه‌کتر^(١) ئەم بکه‌ین، شه‌ف و رۆژا بۆ قی کورد
هه‌ر بپیژین دئ وهرن گه‌نجی وه‌لات ئازا بکه‌ن ئاخا قی کورد
رۆمی و ئەجه‌م^(٢) گه‌ل قی ئه‌ره‌ب^(٣) ده‌ست دایه‌ کورد
وان نه‌هیلا بۆ نژادی خۆشیه‌ک هه‌یرانی کورد
ئایه‌ ئه‌ی دوست و براین خوین جه‌گه‌رخوین ریژی کورد
هه‌ر که‌سی یه‌کتی دانای بۆ ئازا ئاخ غه‌یری کورد
مه‌ نه‌ چیکر یه‌کتیه‌ک ئازا نه‌کرژی ئاخا کورد
هه‌ر وه‌سا ئەم پاشقه‌مایین مه‌ بیرقه‌کر خه‌باتا کورد

(١) ئیکودوو، هه‌قدوو.

(٢) ئەجه‌م.

(٣) عه‌ره‌ب.

قەدانا دەنگی وەسیەتا قانع^(١)

کە چاوم کەوتە یەك هەژمار ل سالا حەفت^(٢)
ل دەرچوونا گەلاقیژئ وەسیەتا قانعم^(٣) بەرکەفت

کە وەختی من تەماشاکر وەسیەت زۆر بەلاغەت^(٤) بی
کوتهك بگره ب دلشادی هەمی وەختا نەسیحەت^(٥) بی

نەسیحەتکە نەزانین مە بەدە زانین هەمی وەختا
دا جەهلئ ناف و دا پراکە ی دا هشیارکە ی بۆقا^(٦) تەختا

کۆمەل دانە ل ناف واندا وا زیندیکە بۆ مەیدانئ
دا جەرگئ دژمنی بێرن نەترسن ئاه و فیغانئ^(٧)

لاوو رابە بانگ بیدیر بۆ کۆمەلا مە دەم ب دەم
گوھ نەدە جەور و جەفایا^(٨) پیپان^(٩) و رۆم^(١) و ئەجەم^(٢)

(١) ئەف هەلبەستە ل سالا (١٩٤٦) ئ، ل باژیرئ (مویسل) هاتیە قەهانن.

(٢) هەلبەستەن دبیزیت: "لاپەرین (٣٩) سالا (٧) ل ژینا گوڤارا گەلاقیژئ ئەوا ل بەغدا
دەرکەفت".

(٣) موخەمەد کابوئی ناقدار ب قانع (١٨٩٨-١٩٦٥).

(٤) رەوانبیزئ.

(٥) شیرەت.

(٦) ئەقان.

(٧) هەوار، گازی.

(٨) ستەم.

(٩) عەرەب.

پێپان و رۆم و ئهجهم ئاخا مهيا داگیرکری
نی ئهقه چهند ساڵه و^(۳) لایو کورد بی حال کری

هیقیداری ئهز دکهم بو لایو کوردی کو کوتهک
ههروهکی سهیدایق قانع ئهو بییت فهیلهسوفهک

ئهو وهسیهت چهندا خاسه^(۴) نی کوتهک لایو مهیه
ئهم ههمی دانین ل سهر چاف مهنفعهت ژی بو مهیه

ماموستایق مه یهک جهگهرخوین، یق دووی ژی قانعه
ههربژین^(۵) بو قی وهلاتی دلشادی خاز خوا^(۶) حاکمه

(۱) تورک.

(۲) فارس.

(۳) ئهوان.

(۴) تایهت.

(۵) ههلبهستان دبیزیت: "چیدبیت ئهم بیژین (ههه بژین سهه جار بژین)... بو قی وهلاتی".

(۶) خودی.

رئ قهكهن بۆ لاوئین شوخ و شهنگ^(۱)

ئهزم خوینرئژ دلم^(۲) سوئی بۆ قی قهومی کوردانه
ئه ما چبکه نهشییم بیژم بهر قا^(۳) ئاه و فیغانه^(۴)

ئهزیت بیژم بدهست و دهف بیره و چاف و ئه نیانه
هلۆن رابن گهلی گه نجا بکهن شولئ بۆ لاوانه

بکهن کارهك بۆ قی خاکی بۆ قی نژادی کالانه
نهترسن قهت ل قی زلمئ ئهقی جهورا زۆر کهرانه

گهلی لاوا گهل ئیک دوو هوون راستین بکهن شولئ
نا پهسهندی یهك دوو نهکهن دا زۆردارا لئ جداکهن

ئهگهر هات و وه باوهری ئیناند ل گهل یهکتر
ب سوند خارنا وه لاتی ئاخا پیرو مهردانه

بۆ وه نابیت هنگ بکهن فیل و دروو^(۵) ل گهل وانه
دا چئ نه بیت کهرب و پیسی ناف و دانه

ئهگهر دئ هنگ وه کهن ب قاپ و خاپ و حیلانه^(۶)
هیقی دارین ئهم ژ وه زهحمهت نه دهن بهر لاوانه

(۱) ئهف هه بهسته ل سالا (۱۹۴۷)ی، ل باژیرئ (مویسل) هاتیه قه هاندن.

(۲) دلئ من.

(۳) ئهفان.

(۴) گازی، ههوار، نالینز

(۵) درمو.

(۶) (قاپ و خاب و حيله) واته (سهردابرن، فیلبازی).

بەر قى چەندى من ئەفە گۆت دا ھنگ بۆ وا قى پى قەكەن
دا شوخ و شەنگ دەنگى بلند بانگى بدەن

ھوون بەیلن ھىثیا لاوا قى بەروكى
ئەو دى شىنە قى درونى بەر قى كوکی

مکەم^(۱) بکەن پەرجانى^(۲) وى چار کنار^(۳)

دا بەیەرن وان داسیا قەوژىژن رەخ و رويا

ئەون لاویەن سەر چەك ل کابانى
ئەون ریبەر بەر بۆ کازانى

(۱) موكوم.

(۲) پیژان.

(۳) (کنار) واتە (ئالی، رەخ، لا)

ئەز پەش تو سېي (۱)

تو مرۆقى مىن مرۆقىم
بوۋچى؟ وەك ئىك نەبىن

ئەز پەش و تو سېي
بوۋچى؟ گول ئىك نەبىن

دەستى يەكتەرنەگرىن
دى قەپەپەئىن

باش يەكتەر (۲) بگرىن
دا ئەم ئىك نەبىن

دا تول ئاخا خوۋبى
ئەز ئىل ئاخا خوۋبىم

لاوو رابە ئەم پىكشە بکەين ملانى
ئىك بدەستى لى بدەين گورزا ئىانى

لاوى پەش گەر نەكەين ئەم قى خەباتى
نابىنن خوشى و جقاتى

(۱) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (۱۹۸۷)ئى، ل باژىرئ (دھوكئ) ھاتىە قەھاندىن. ھەلبەستەقان دىبىت: "ئەفە ھاتىە چىكرن ژ ساللا (۱۹۸۷) ل سەر شۆرەشا پارتا نشتامانیا ئەفرىقى وەختى (رە پەرستا - الفصل العنصرى) ئەندامىن وئ پارتى كوشتن زۆردارى ل (نىلسون ماندىلا) و مالا وى دكر. ئەفە يا بەلاڤ بى ل گۆڧارا (مەتىن) ھەژمارا (۹) بەرپەرى (۱۷) ساللا (۱۹۹۲) پشكا كوردى".

(۲) ئىكدوو، ھەقدوو.

كەس ب مە نابین خیرھاتی^(۱)

ئەو دئ بیژن هوون کورپن کیر خو نەھاتی

کی دبیزیت ئەقەیه قەنج و مرۆقاییەتی

تو بزانه کاکە رەش بۆ مەیه ئەف پالەتی

توول ئاخا خو نەزێ

ئەزێ^(۲) ل ئاخا خو نەزیم

پیدقیە خو ش کەین بزاقی

شین بکەین تایی بنافی

ئاف ب دەین دارا خو نافی

دا بخەم لیت زینا هەتافی

خۆشە پیکمە ئەم بچین ری بۆ پیشقە

دا نەمینن لەر و لاواز و شالوقە

خو نەمالین زەند و باسکا رۆژ و شەف

دئ قەمینن ژ رەقەندئ رەوشەنبیر و دەنگەقە

راستە پیشان گۆتیە بۆ مە ئەقەیه

رەشو بدەستی خو ئەگەر ئافی تو بری

(۱) کەس نا بیژیتە مە ب خیرھاتی.

(۲) ئەزێ.

ئەقن بى توپ و دىن، كارى وانە شەقگەر
ئەون نەقىق ئەبارغال و مسەيلەمى دەروكەر

خۆ بناسە ھنگ چنە؟ ئو دى چ بن
شەف و رۆزا لىك بدەن نەقىق عەبدولسپتەيحين ببن

خۆپ^(۱) شدىن چاف ل دژمن ژ دل پەقىنن
دا بشىن تالىن و جەردا لى بىرىنن

باوەر نەكەن ئەف نە مىرو مروڤن
بەلكى جوقا^(۲) رىگرو مۆرو خۆ فروشن^(۳)

پىدا نەچە ئەف نابىتە مروڤ
خۆ شاش نەكە، دەرسى بدە مافى وە تۆڤ^(۴)

(۱) خوە ب.

(۲) دەستەكا.

(۳) كەسانىن نە ل گەل مللەتى خوە.

(۴) ھۆسا.

جاشه‌کان و روو ره‌شیا ئەنفالا پیس^(۱)

دژۆن نەکه تەو قەئ ناخا وەلاتی پاقژ
کورتر نەکه تەو برینا خۆرت و لاوین دل مژ

پاقی ببە سەر پیس و ئاغ^(۲)
برینە تەو قەئ خوینمیژ و داقدۆز^(۳) و ئاغ

ئەم پالەتی بۆ خو نەکهین
کەس بۆ مە نابیت پالە

ئەم شۆرەشی پێقە نەبەین
کەس بۆ مە نابیت پێر

نەهیلە داق و ماقاژ نەیارا و^(۴) پەشینە
بکیلە رە و ریشا و بیانیا دا رزینە

رەشینە جان و مەرگەئ دژمن
شیل و قیلکە سوخر و درپند و رێگر

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۸۸) ئ، ل باژیرێ (مویسل) هاتیە قەهانندن.

(۲) هەلبەستەمان دبیژیت: "ئەو مەرۆقین خرابیا دکەن، دز و پیساتیخ مەرۆقین زۆردار و دژی نژادی".

(۳) هەلبەستەمان دبیژیت: "ئەوین دوورو و حیلەکەر دوو رەنگ پێزەقەنگ دژمنی مللەتی خۆ".
"۱۷/۱۰/۱۹۹۲ من هنارت بۆ گۆفارا (مەتین) دا بەلاقکەن بەلێ نەشیان نزانم بەرچی؟ ئەز
وەسا دبینم و بیژم ژ پەند و مەند تێد نەنین بۆ کەس، بەر هندی رێزا بەلاقکرنی
نەدیت... ئەژی دووق نەچووم".

(۴) ئەوان.

بۆ رېڭە چوون پەيتى دقيقت
بۆ پيش قەچوون خویندن دقيقت

ئامادەكە دەخل و دانا وئى مىلى وار و كەلات^(۱)

قەوژييره وان پريزا شيف قليپين قى وهلات

هندي هەبن ئەو ناف مەدا دئى بن درى رېكا مەدا
ئەو هەزار و بەلنگازى وهلات دئى هەر مينن بندهست دادا

قەچرينە زۆردار و دزيين مللهت

بسۆژينه كييزم و زيوانا بئى كول و رۆمەت

تئى دەرينە ستوى بزدينە چاك گوھ بدي
گورگا قەمالە بيړا مەزن ناف وهلاتى گوھ نەدى

خۆ بەاكە مييرگ و زۆزان چاك پاونكە^(۲)

شاخ و گوندا هيدي هيدي ئاقەدانكە

تو بەلنگاز و سيويا راست و باش خۆدانكە
فيرس^(۳) و ميير هەر ئەون بۆ درۇنا ئەف بەروكە

دا ئەو نەبپن ئازا نەكرژى ئاخ و وار

خەباتكار هەر گۆتنيپ پار و پيړار

خۆ زال نەكەى كەس تە ناناسيت
خۆ تيير نەكەى گيتى^(۴) ناھەژيت

بئى خەبات و بئى جقات رۆژ ناھەلييت

راوہستان بۆ مە نەباشە ناقونيشان نادرييت

(۱) كەلەھ.

(۲) پيژان.

(۳) چەلەنگ و زيړەك.

(۴) دونيا، جيھان.

پێشه نهچى زوو تهـنوور دى سوۆزيت
توتكا نانى دهست ته دى بژيـت

جاشهـكانى بىـ مهـژى هـندى هـهـبن
ژيـن ژ مـهـ دى هـهـر وهـبن

دهـخـل و دان ژى دى بـهـرزهبـن
گهـر دز و پـيس پـيهـريـن مـهـبن

گوهـ نـهـدهـ راسـت و چـهـپـان
وان هـهـر دوويـا بوـخوـسـهـپـان

بوچى؟ خانى كانى كافل و ويـران كـرن
كى وهـكريه قى جيهانى، مه نهـما تولـشهـكـرن!

ئىدى رابن لاوى رهش سهـر ئىك هـهـلـينـن
مستهـكى^(١) دفتى بدن دا پاشقهـچن بىن لى قهـژينـن

ره و پيشا قهـنجـه پـيـكهـ لـيـپ بـرين
وى خهـتـيرى هـهـلبـكـهـن ناـف وهـلاـتى بهـهـژينـن

كى دبيژيت كى وهـكريه جاشهـ كهـر
چـيل و بزنا هـوون بـهـن، بوـئهـوما كـور

چـاك بـزاخ و دل مـل پـيـشهـ نـينـن
دا نهـمينـن ناـف مهـدا ئهـو نوـكهـر^(٢) و كهـقلهـ^(٣) بـرين

(١) كولهـمهـكى.

(٢) خوـ فرۆش.

(٣) ههـلبهـستفان دبيژيت: "چيدبيت ئهـم بيژين: ئهـو نوـكهـر و كهـر دزين".

خۆ پاگرن^(۱)

خۆ پاگرن ههمى پيڭشه، كهس گوم^(۲) نهكهن
دژمن بخۆ شاد و زال، سهه خۆش نهكهن

هوون وئ نهكهن ئهو ببيژن كاروبارى گهل چئ نهكر
ههمى هيلان بئ نان و مان دهخل و دان ئئ بهرزهكر

وان دل رهشـا وهل مهـه كـرن
كو ئهم نهـشـين خو پاگـرن

بئ جان و مهـرگ ئهم كوـمـكرن
بئ مال و غـهـرز ئهم پـيـچ كـرن

بئ بـير و مـير ئهم پاـكـرن
بئ مـال و جـان ئهم پـف كـرن

بئ تـور و مـور رهـوان كـرن
بئ خـۆل و مـول بهـرزه كـرن

وهكى گـورا بهـردانه يـهـك
داكوچ جا ئهو نهـبنه يـهـك

^(۱) ئەف ههلبهسته ل رپيڭكهفتى (۱۹۹۲/۱۰/۲۸) ئ، ل باژيرى (دهۆكئ) هاتيه فهاندىن.

^(۲) (گوم) پهيشهكا فارسىه و پامانا (بهرزهكرن، هنداكرن) ددهت.

ئەحمەدئى خانى (۱)

خانى تو وەرە بخۆ كەرەمكە
رووبارى ئاقى بۆ مە قەدەرکە

دا تو بزانی كورد بى زەقەركر
وان پيس و پەلوسا كورد دەربەدەركر

ئەوئىد (۲) بىژن ئەمىن كوردىن رەسەن
نان لى بەرزەكر، كوشتن و مرن زىدەكر

نىك وان وەيه ب قى كورد دى چىتە سەر
ب چاف شوورى سىوى كرن سەر ب سەر

هەمىد بىن (۳) ئەمىن كورد پەرور
ئەمىن زانا و سافى و زل و پىشەبەر

بەلى چىكەم ئەى سەيدايى خانى
نەشىم بىژم بەر قى ئاه و ژانى

(۱) ئەف هەلبەستە ل رىككەفتى (۱۹۹۵/۶/۲۰) ئى، ل باژىرئ (دەۆك) ھاتىە قەھاندن. ھەلبەستقان دىژىت: "ھىقى ئەقەيە دەست لى نەھاتىەدان، ئەگەر كىر بەلاڤكرنى بيت ل گۆقارا (مەتىن)دا ئا خەباتكەر، ئەگەر لىكۆلىنەك سەر ھەبىت بۆ من بەدن زانىن دا بشىم بەرسقا وئ پسىارئ بدەمەقە دووف زانىنا خۆ، ئىدى بۆ پىشقە براين ھىژا. ئەوان بەلاڤ نەكر، ئەژى دووف نەچووم. نمونەيەكا دى من ھنارت بۆ سەيدايى (عەبدولرەقىب يوسىف) گەل بەرسقا كاغەزەكا دى ب رىيا سەيدايى (نادر يەعقوب زاخۆيى)".

(۲) ئەوئ د.

(۳) ھەمى دىژن.

دەرفەت بۆ ھات ئەوان نەزانى
چاوا دى خۆن مالىھەت ژيانى

ئەو بازە بەر بى گەلەك ب پەنگ بى
زىوان تالۆشك^(۱) وان قورەدەر بى

كوردستان ھىلا ب دەست سوخرا
بەر ھندى ماين بن پىنا خرا

بۆ يەكتىرى ھەمى پۇستەمى زانن
بۆ دژمنى وەلات نوکەرین پاران

خانى جارەك دى وەرە بۆ مە بخوینە
بىر و باوهرى مېشكا پژینە

قا^(۲) پىر و كالا چاك تو ھژینە
وان كورد فرۆتن بى خال و شوینە

خانى ھەر توى بىبىكا^(۳) چاقى مە
تە بۆ مە گۆت و رېكر ئەو بەرسقا مە

ھەر كەس ژ وان ژى بووئە زىرەقان
بۆ كۆمكرنا پىسە و پول و دراقان

رەوشا نەزان و بى بىر و سەگقان
ل گىتى^(۴) تازە كوردى بى ژقان

خانى تو خانى تە بۆ مە رېزكر
ئەو جەوھەر و مرارى تە بۆ مە كومكر

(۱) تەحلوشك.

(۲) ئەقان.

(۳) بىلك.

(۴) (گىتى) پەيقەكا فارسىيە و رامانا (جىهان، دونيا) ددەت.

داكو بخوينين ئەو دستوورا زيرين
سەر پيشه بچين بو وه لاتى شرين

خهباتا خو پكهين⁽¹⁾ ب نان و بهنكى خو قه
ئەم بخوين نانئ هسك نهچين پيا خرويشه

بيژن ستيرهكا گه شى ل ئالى وهقه
بو پيشه چوونى گه لهكا ويشه

بو ئالاى كوردا خو ش نوبه داره
ئوميد ئەفهيه ئەو كهت بهاره

بهارا پهنگين وه لات شرينه
گول و گياى وئ هيشتا يى شينه

ئوميد و هيقى گه لهك هشارين
چاقى خو فهكهن كاركه رين خو بن

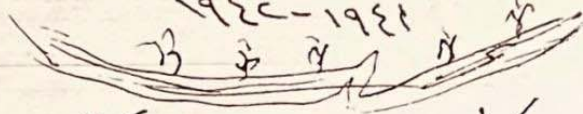
سلاف و بوورين جقاتا زانا
داستانا خانى بو كوردئ زانا

⁽¹⁾ خو بكهين.

پاشبه‌ند

خودای تو هوملاری

۱۹۶۱-۱۹۶۲

خودای تو هوملاری ، که می هوکتی ، ته مار زینه
 هه قیته ته ره راتو غه قاره ، به لی فله گه له افه کینه
 به لی فله مه ی هاره مار نا فقتی ری دیاره
 ره تا لی بئین مه ی خاره ، وه کی دیوان کوی دینه
 وه لوی تور مانزانی کوما که ئن مانه می موی زالینه
 نه و دی دنی ته و لیکه به ن ، بو یه کتیا می قه و مینه
 نی نه ونا ، شیرینی وه لاتی ، ریبه رینی مای خالینه
 ناگری جهنگا وه لات مایه له یه نه ، نا ز دینه
 وه لاتی مه په ری شینه ، نفاق فله لکی مه که دینه
 بیا کیا هو ، کار و باری و ، تو پیک بینه
 نفاق پیتاس و نفاق عه جهم ، نفاق توری تورانینه
 له می کرته به لنگاز و له رانان ری بو و انینه
 له دی تورکتی ، به ازن نه و مایه کی ویری دنی نینه
 هه می وه هتا بیر و بیت ، و لارین یا شه برانینه
 خودای تو لغا تور ما به لایه ک سه ر بیارینه
 دانه بن ، ریگری نا ز دیا ، می قه و مینه

(۷)

گەر ئەو، ئەبانا، ئەس، ئەبج، مانع، بو، سه رهو پینا لاورینه
را چۆ بیهتن بو نراوی ایه ریا، چه فتحی سالینه
ئەگەر پینان وەکی تورکا، هو مکاره بده ست بینه
ئەودا هزای ترکهه، المەر قا گەنجی کوردینه

هۆدای، تو، بره هما، هۆ، تو، قه لههه، سه رقا، بارینه
ئەو، گەنج و، لاوره، کوردا، سوتن و، گرتینه

لههه دارین ئەم، رته، ما، لههه، سه هینه
تو بده مه رین و پیکه، ما، لههه، پیکه، چه مینه
وه لاتی، مه، په ریا، نه، لئا، فه، لههه، بیتی، سه مانه
بیتی، هۆیندن و، بیتی، گوتن، ره، بیتی، کولاهی، وه، سا، مانه
بیتی، زارو، ده، نکه، بیتی، ره، نکه، به، نکه، اگی، دیدانه
لههه، پیکه، ما، هونه، مه، له، مانه، و، تینی، ده، ره، مانه

لههه
١٩٤١ - ١٩٤٤ مەوسە

(١) چهقه ل - اهنوره بالههه العریه

(٢) تورانی، مخره، نه، که، تورانه

(٢)

پیرۆز کرنا سه رسالا گوتهارین مه
١٩٦٤

لهه برین لهۆن گوتهارین مه
لهۆن چرسکن ناف ناخا مه
که ز بیسک دل ماوه پیرۆز دکم
تاچه استیره مه، عراقی
تاچه استیره، چه ند، جانه
کواد بیسین روژ به یانه
لهۆن چرایین اهی و لاسن

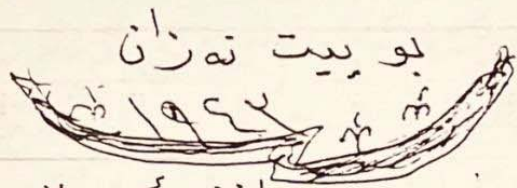
وه د زانین، که ف نازاتی
وه پیرۆز بیت، له ی وه هتا
" " " " که ف سه رساله
لج و کور ژبی، لج، اجۆنن
که ف نافع و نزال، چه ند شریه
وه ی سه جیب چه ند شریه
دهرمانه بوسه برینه

لهنده
١٩٦٤

دا گوتهار که لانیزه

(٤)

()

هه "ر" مدهت پر نه زانی، نه و گو هه یاری نابنی
تاگره ی نه یار و درمن، نه و رهی های فه نابنی

به سی بین پاله ر پو وان، نه نفعهت ههچ بومه ناوه ن
خانی زلم و نه یاری، نه و پوره، قهت رت نابنی
سه ره تیره بو قانغا نه و دکه ن پاله یا درمان
نی یی مایه تین و برسی، قه و یی وه ما بهر نطاوان
تیدی ربن گه بچی کورد، لهون ر دل، لهور لهور بکه ن
گازی که ن، قا، خاسی و عامه، نه و د پین سه ره و بده ن
وه یی ده یی رابن ده ست به لین توچی درمن، دل قه لین
داکو تورک و نه و ب گه له یی عه جه م ده ستی له ره موکی به لین
یا ره تو بده یی ده ره یی ر بو در منی گه نجان
داکو رابن به سی بکه ن ر ملی له ره وان
نه یی گه یی سو فیان و سینی نه قور نه رور انا طریقیان
به یی نه قور رور ایی ده ست به لین سه ره فا کوردان

نه یی گه یی ماموست و نه قیان له لکره سونگی و نه نکان
هون بکی شه سه ره فا درمن، لیپ کورن بیسی در درندان
() هه - مختفیه عن کله - لهه - بهه

(5)

هون نهين نهم وناكهين، دي گونه كاربين له روان
دي بلكه ته خيبر نه كه ن، بو وه كوژتن لهه رزي ده زمان
بو چه؟ درمن لهه ر كورتيه، ژن و زارو، ماتي كوردان
نايتران، نهم قهت و نه نكهين، دي گونه له، كاربين، له روان
له ق كوژتن، خوژين ريزي گوتي، گو له پورن، نه ي بران
بي گو مان، راسته و درستن، كروه و يقين، بچاقان
لهنده خم - سهن

د - نه ق باره گوژنه لهاتيه خاندن بو له شه ربي (پيشه رگا الكوندي
بين سترتي به ربه ر نيگه سورتي، سال ۱۹۹۲ لهه ما لهيا لهه نيا
چريا پيشي، وه قتي من و مان قهق سعيد عبدالحسن به رزي بوستا
جفاتا (كيتوا) بري بو سر و ك مته فا بارزاي گه له رز زاما اني الوهم)
كه عرس وه كه قهت، تيدا نقييني لهه ر كه سرتي وي بو مه
- كهوت - بينيت نهم دي لهزه ها ديتاري سرتي دي ده ريني
به خيبي، نهم مانه وي گوندي لهه قتيه ك، نهم ورتي بين
وه قتي نوري باويل آغاره زاندرزي لهاتي نه وي كه نويه رتي كهوتيه
بي بو پيل لهاتنيخ.

ع - نه قه لهاتيه به لاکون لکوما (نه بين) دا ژماره (۵) به ر په رتي (۹۲)
سال ۱۹۹۵ پيشا كوردي -

(۶)

ئاخا باقر و پان
لا مائى مائى مائى مائى

كوردستان مه ، كه له ن مائى مه كا پاك
ته قى نازير و مازيف و مه عهده نى چاله

هو دى بلكه و ما هو ، سى نى نى نى نى نى نى نى
مه عهده ن له يى ، جه نى و اندا ، جه نى كرى نه

باشه كه م بلكه نى ، بشير و ملان
ده ست پاهينه ما كورزا ، گرانه

بلورين ، درى نى ، خالى گه نجان
سولهه نى ، ته ده نى نى ، مه و هه ختانه

كه گر نه كه نى ، بقا كار و شولانه
بزاتن كه خاتنى ، نى نى نى خوتانه

كه نه كه نى بو نى ، ئاخا ، كه زيزه
دى مرى نى نى نى ، مائى مائى مائى مائى

كه مه دى ، كوردى ، كه نى نى نى نى نى
كه نى نى نى ، مه له نى نى و له ولدانه

له نه . مه
١٩٦٢

(٧)

فورتین لوردا
١٩٢٢/١٤/٤١

ئەي فورتین لوردا ما ئەف هەج وە ختە
سەر خە و لەه لاین قالە د جهنگە وە ختە

لەر کەس لانی بو هوی تە ختە
فە لەک مە لوردا هە نرا بیجی بە ختە

ئەي فورتین زانا زانا زانا
یەکیه تی هیکه بین نای باغج و جین

هیناسی و جلیار لایناف دە ربینان
یانادی زانین چه ند خوش و شیرین

ئەي گەنجی نراد ما ئەف هەج زینە
کوردستان تینی مینیت بیج وینە

نای گیتی تە قدا لوردا نای نینە
بیج نای و کازاد ما ئەف هەج زینە

بیج رهنگ و هوله ت ئەف لورده مانە
تی دیل و لەه زار نای گیتی دانه

(١)

بجی خەباتیا مە بو وەلات

١٩٩٤/٤١٤٦

گەر نه کهین بوئی وە لاق مە و کورین باشمە دتین
توکا دئی باریین لەرمە، که چوین، ئەم بجی خەبات
مە خەبات و کار و بارە مە فەکر قەت، بو وەلات
بو ریش و شەرفندە ئەم ماین، بجی خەبات و بجی وەلات
قا نەیار و در مە ئەم ئی وە لاق، رۆت کورین
کانگا زێر و زێف و زینەت، خاندن و زانین جەت
زانین و هۆننیدن زمانی، سەرمە دایە ساغ کون
ئە و وە نا که ن چاف لمە، روت بیت بزانینا وەلات
ئەم تینی ماینە لئاری، ادوق لکاروانی دچین
کاروانی ئازادی خازی، سەرمە بینا رور هەلات
گاف بگاف و سەمە تاق، پێشەمە دچن ئەم پاشەمە چین
رور برور، ئازا دین، ئەم دین و بەندە وەر، تە بات
هەر کەسێ، یە کیه تی چیکر، دەستی یە د دووان لە ران
گورد تینی بجی یە کیه تی مان، دەستی قالا، بجی کەلات
بجی جیای (گۆمەند و مە گرون) بجی (هە کاری) بجی (جزیر)
بجی ئەوان مائەم چەم؟ ئەم قیز و خورین ئی وەلات
گەر بئو ئەم مێر نە بین، دە رمان بکەین، دەرد و برین
کە مە بو مە نابیت، نە خۆشین، ئا کولادە رمان بەلات
دێ مە هەر چار کنا رنجی، مە تی کوردابە ستیە
ئەف نرادی رور هەلات، بجی رۆن نە کر زار و خەلات

(١٠)

بهرنا شنگ
١٩٤٤

کوردەخ کوردە هوی گە لاقینا جهان
تەق چیمەن سولاق و فەرمینا گوشتە و ئاخی بان
تێکدا لانا زێر دزیف و ناسن و گازا چەران
ئە و جەتی گە ناسن و گوردە شێر و بەرد و بە هەلە وان
تە قەدا یەزدان ئە و کوی کانکا و نگینی جهان
مارە نی دنیا لەمی تێدا لەنە ئە و بیج گومان
تە قەدە کە تەنە دە ستی فوین مێر فەکی جە بیبار لوان
ئە و گول و مارە ن و گولزار تێکدا مانە بیج هودان

و فەتی هودی ئە و چێرینا ئە و ئە و رۆشە تادیە وان
و نەگە کێ سور و سپی بر لەین دەش و چائین جوان

بەر نە کا شوخ و شنگ مویین وەکی سەر شە کری
لەر وەکی قە ترانی رەش بیج بن شە و کولە و تە قان
لەندە - سەن ١٩٤٤

١٤

جەگەر ھۆن - Ce Ger Hun
١٩٤٤

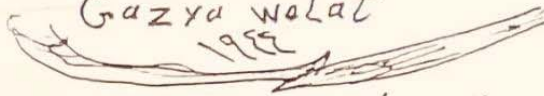
ئەي جەگەر ھۆن ئۆي سەيدا بو وەلاي ھۆي ھۆن
ئەم لەھي سوختي تەنە دە رەين وەلاي دا و دین
ئەم لەھي سوختە بەورتین بو وەلاي ھۆي پەین
تو پە دە رەك پومە ماسە وەلاي ، مەم وزین
ئە تە دە رەك بو خورتا نەكە و لەشیاری پەین
ئە پە ئی کومە نەگرتە نوقتە بەك نوقتە شەین
بو چەما سەد ئی لە ژا رەد سەیان و سیدی ھۆن
ئاکو و دە رەد ئی دئی مە بیتا و بئی لەین کریئ
ئەم ژبو ترە و ئە وەب گە ئی مە چەم بەندە کریئ
لایە کئی سەر ژبی د کە ن سیدی ھۆم د نۆکە و لیبو کریئ
ئە وە کئی (کە ١٠٠) و (١٠٠) گە و کە ئی بی جە زەین
ھۆنیا کوردا دا رە ژاندن مە ئی نە توە کریئ
مە ئی (١٠٠) ویرە جە لاکر گوشت و ھۆن
ھۆنیا لایین ئی نە وای وە جە لاکر مە پەین
ھۆنیا و بەس تو بنالە ئی ھۆنیا د سۆ کریئ
ئە جەگەر ھۆن سەیدا کامە ران گە و رە تەین
پە جە لادە تار ئی مە کرا کامە ران رە پە کریئ
لە مە و نا ئی کە ئی مە وەلا ئی ادل و جان فید کریئ
ئە ئە لەتە پە زاندن لۆتار دە ئی گیتی تازە ، ئە دا رە ھە ئی ھە ئی موزنی سۆ کریئ دە راکر
لایە ئی سەر کە رە ئی لێ فەدا سال ١٩٤٤ بنا ئی ٥٥ : موزی : ژور
ئە و دە بە ئی دەرمانی نە پە .

(١٢)

گازی وولات

Gazyawalat

۱۹۶۶

وه لاتی مه . دگازیت که ته فورتا
دیتریت هون ورن ورنه جفانا

وه رن، کوم بن العقی مه یرانا، شیرا
گرینه، کوم دهک ابوکار و بارینه، خیرا
دیتریت ورنه سردانا و لاتی
بسر ریتله، چیکه نالنا و خودایه کیتی

یه کیتی هون دنتی بوئی وه لاتی
درو نه کن له وولات ته بای
دهتی یهک حاله مال بین بوئی لاتی
لهی به فشین بجاله جان زه کاتی

زه کاتا مه نه فیه بوئی خالی
و ده ریخین لین زلم و که راتی (۱۱)
هون رین گه کی خورتانی کوردا
وه لاتی مه برور و سهی بریندا

برینلوی بهر ریتیه چودلد
سه ری تیوتی لده خار که فته ریردا

وه لاتی هوس توی بوکا جانی
لهی باغین بنفش و میگر کانی

دهی وده به دو مانای دیت، تیه که رتی - جزاوه، یی روی که رتی -
جهاله مه دهاریه
ای بهر تفکیر و حیا له تیه.

12

ره فیتی - REFİQÊ

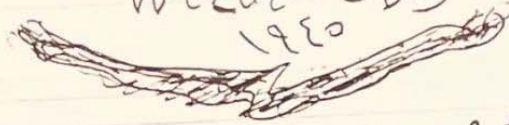
١٩٤٥

ره فیتی تو چا تیرو، بخیر لهاته ک ملن ناکه ی
 بو لیغان شکر یاری ما سله ی تو، ملن ناکه ی
 تو نا پرسی کالی من، تو بو من چاره کی ناکه ی
 نی سرتی دروه لهی هونه؟ و سا پاتم ته دهی ناکه ی
 بدینی سور گوکی جانی، خود ناخال و نیسانی
 ته نهز ستم بزلفانی، که راهی لدریانی
 نه زنی کوشتیم، بتریا به ربه ن و گه ره ن که پی زیر
 نه فوسفیر بو برینان، که سه کن نیسه که گین بیر
 که سه ره می ترینیت هو، اگر تینه که به ره ناکه فتی
 ده گوته فیری نیسانی، هواندم نه زله ره که ری
 که پی هیه به راهی، به رخی اجوم بزافم، کما کیه اره سی
 نه وخی بسکه که زی بادان ما بریان گوته و ده سی
 که هازر بیم به حکم لهوی به ایما که تیر ته عا شکر
 به قدا لهو که ران زانی ماته و شاندر و هوله هوش
 سه تا نو که نه من زانی، که گه ره ن خال و نیسانی
 خودان سینگه باغچه پاوانی، ته که خازتم بیستانی
 ده کی نه هلا ته نهز کوشتیم، اله ره هیالی نه بین خستم
 بو ده رد و کولا، رزتم، له دنیا، ته نه، که زله خستم

17

وولات - Welat

١٩٤٥

نه زنده، بستم نه ف و لاتا چه نه زه بيلبي، ناف چوان
 نه نه ما، هوكي ادري، نه ناز ده، بجه رام
 - ده هيف و هوان بن، بو و زوزان و ناقسه ر
 نه و لده ست هوان، سه خمه رتيا، يه نه نه بوخي بته مام
 - لته نه ت هوانكه ي پيگه، ابرينه به نه ده سه سي و
 يه ك الوان سه رانه له لينا، كه دانيت، سه سه گيريه كائام
 سه ده له ده رتيا، و ده جن، به ر، ده ر كه هان
 يي ديتان لهون و ورن بگا مراني سه سه تام
 نه ف و لاتا چه نه نه زير بجه، هوي دادگا و حير نشين يي
 لوكه رهي، بيدبار و روت يي
 نه ف نه زانين و خاري، خر بو هورت و گه نجره جان
 زيره باري، بو سه روك و هوانيند قانين هوي سه تام
 چاك وه ديتان نه سه روك گيره شوكه ده ست نه و
 چانجه و نرهي، خره كرنا پول (پيشا)، سه ده فردين سه رام
 نه ي كورتي باريز ديه روه درمن برين ناف وولات
 رام سه بجه، حنه ضرباتي ناز و بگه واري سه مام
 نه نه سه
 ١٩٤٥

(1) هيد بيه درسي (كه نه پوت) بيه نقيانده
 چا (پول و پيشا) هيسه هلا فله ده ده فتي
 انگلزيه شه بيد كر نه سه سه سه - پارو هله يي سه

(١٨)

نه فرورز - *Ne Frorze*
 جێر نه کا که ئه نه - نژادی کرد

گوته من نه فرورکه اجێر نه فرورز اوه کرد
 جێر نه کا که سا لالا کرد، ماد و خوشی که ئه جێر کرد
 روز که نه ندره بایه، یا بکه یفا لادی کرد
 وه بیروز بیت اجێر نه سا نه ولات یا نژاد کرد
 کێ به کێ کومه نه گرتفه، توره یه ک نه له فاکورد
 لکتیبتی نه یه سوفا، که بیبار جێ قه و ئه کرد
 نه یه که کێ خورتنی واری ما بوهی؟ زار بیه کرد
 گێر و گێر فانا به ریکه نه وه له یه تیکدا یه کرد
 له میا پیکه نه وه به ریکه نه وان فرود تا هاتی کرد
 یه نه کر ما بو خاترا نس، دل و وری کاتی کرد
 بومه نه باسه، یا شفه هون ما یه که نه نا نیما کرد
 ناف جیان سه رزی نه مینی ای زیندی ما یه لادی کرد
 واره کێ چه نرخی گیا به نه و گیا درمان بو کرد
 له ره که سی، بو خوکی تا یه صاجی به له کێ قه و ئه کرد
 ته قده با ئه جێر ما نیرگر و ره یحانا کرد
 مه انه بین کر ما له یه تیکدا که تنه ده سی دژمنی کرد
 ما نه باسه، گا زه یه کتره نه م بکه یه نه فرورز یه کرد
 له ره بیتره یه واری ورن که ئه جێر وه ولات امازا بکه نه تا هاتی کرد

(19)

هه دانا ده نگی و سهه تا قانع

که چاوم که و ته یه ک له ژمار لالا هفت (۱)
 لور هونا که لاقیر ای و سهه تا قانعم به که هفت
 که وه هفتی من ته ماشا کرما وه سهه تا زور به لافته بی
 کوته ک بگره بدشادی له می وه هه تا نه سهه تا بی
 نه سهه تله نه زاین مه بده زاین له می وه هه تا
 دجه هلی نای وادا که هه ادا له یار که بی بو قاته هه تا
 کومهل دانه لفاق وندا وازیندیکه بومه یه دینی
 دجه رگی ادر منی ، بپرن ، نه ترن ، آلا ره فیغانی
 لادو ره ابانگه بدیر ابو کومهل له اده م بده م
 گوله نه ده چه ورد چه فایا بیان و روم و کته چه م
 بی پان و روم و نه چه م ناخا مه یا دگیر کری
 نی نه وه چه نه ساله و لایوی کورد بی حال کری
 هینی داری نه ز دکم بو لایوی کوردی کو کوته ک
 له روه کی سهه یه قانع نه و بییت نه یله سو فله ک
 نه و وه سهه تا چه نه خاسه نی کوته ک لایوی مه یه
 نه م له می داین له ره جاف مه نفعه تا ریه بومه یه
 ماموستای مه ایله که هه گه هه یین بی دوی ریه قانع
 له ر برین بو می و لاتی ، د شادی خاز ، هو حالکه

(۱) لایه رین ۲۹ ساله (۶) هفت لور نیا کوته که لاقیر نه که و لیه خا ره که هفت -
 (۲) هه تا بیته نه م بپرن (له ر برین سهه دجا بپرن) چه ... بوئی وه لایوی .

رێجا قه‌كه‌ن بولاوین شوخ رسته‌نگ

١٩٤٧

ئه‌زم هه‌وێن رێجا دلم سوتی، بوی ته‌وێتی کوردانه
ئه‌ ما چه‌بکه‌م، نه‌ شیم، بێژم، به‌ر قاناه و فیغانه
ئه‌ زیت بێژم، بده‌ست ده‌ق، به‌ره‌و چاق و نه‌ نیانه
هلون رهن گه‌ی گه‌نجما، بکه‌ن شوێ بو لوانه
بکه‌ن کاره‌ک بوێ خاکی، بوێ نژادی کالانه
نه‌ ترس قه‌ت لێی زه‌لێ، نه‌ قه‌ت چه‌ورا زور که‌رانه
گه‌ی لوانه‌ گه‌ل، سێک دو هه‌وێن ما سته‌ن بکه‌ن شوێتی
نا به‌ سندی، به‌ک دو نه‌ که‌نه‌، دا زور دارا ئی چه‌ر که‌ن
ئه‌ گه‌ر له‌ت و، وه‌ باوهری، ئیفا ئه‌ که‌که‌ له‌ به‌ کتر
به‌ سوند خا رنانه‌ لاتی، اما خا، پیر و مه‌ردانه
بو وه‌ نابه‌یت له‌نگه‌ بکه‌ن، ما فیئ و درو لکه‌ لوانه
دا چه‌تی نه‌ به‌یت، که‌ری و به‌یسی، نای و دانه
ئه‌ گه‌ر دتی له‌نگه‌ وه‌ که‌ن، بقای و خای و هیلا نه
له‌تی دارین، نه‌م ژ وه‌ ما زه‌ حه‌ت نه‌ ده‌ن به‌ر لوانه

به‌ر قه‌تی چه‌ندی مانه‌ نه‌ قه‌ گوت، ما ده‌نگه‌ بوو قه‌تی رێجا قه‌ که‌ن
دا شوخ و سه‌نگه‌ ده‌نگی، بلندا، بانگی بده‌ن

٥٤

ئەز رەش و ما تو سەپى
Ezreş û Ma'î S'îpî
١٩٨٧

تو مروڤى من مروڤم
بوڤى؟ وىك ئىك نه بين

ئەز رەش و تو سەپى
بوڤى؟ گول ئىك ته بين
دەستى يەكتەر نه گرىن
دې ڤه به رىن

باش يەكتەر بگرىن
دائەم رىك نه بگرىن
دا تو لاخا خو برى
ئە رى لاخا خو برىم

لاود رابە ئەم بەلەن پىكە ملانە
ئىك بەستى لى بەلەن گوزا زىانە
لاوڤى رەش گەر ئەلەن ئەم ئىخى خە پانە
نا بىنەن خو شى و جە ئىخى

كەس بىمە نا بىن خىر هاتى
ئە و رى بىر نا، لەن كۆن كۆنە هاتى

٢٤

هه له بجه - HeLePaCe

١٩٨٨
١٩٨٧/١٨٤١٧٤١٦

شا نزهه یی ئادا راهه شتی و له شت له بیت (١)
نه نفال واه له بجا مه مار ستورا وه بیت
گوه نه دئی اپسورمانه تیا مان نه وه بیت
دئی رۆءو ره ش واپرسی دیا گنده بیت
چاك بنیره نه یی کچا کورد ما قو کا خیل بکه
رءادل ما بخوینه ما جیل کا ماه له بجه مه نفال و پیرنه که
کچی وه کریمه مارۆ ره ش و ما شه رنده که
دا بزاش نه و نه قن و باوه ری ما تو یی نه که
نه قن یی تور دین ما کار یی وانه مه فکه ر
نه ون نه یی ما بارغان ره سه ییله یی درۆ که ر

هو بناسه ههنگه چنه ؟ ئو دئی رهع بی
سه ق و رور و لیلک بهن مانه یی عهده یی بیته
هو یه ستین ما جاق لدر من ارءادله قین
دا بستی ن تالان و چه ردا یی برین
باوه نه که مانه قینه ما بیتر (٤) مروفین
به لکی هوقا مار تیکر و ما مور د هوقر و شین
هیدا نه چه مانه ق مانا بیدتسه مروف
هوشاش مانه که کده سیتی بده ما فی وه توف (٥)

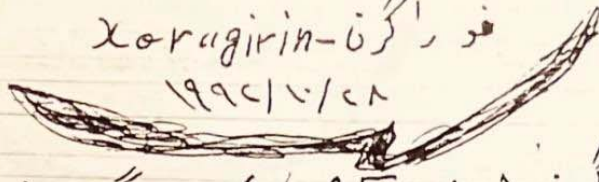
لنده - دهون ١٩٨٨

(١) بو بیه هه سه قه یا ددیا ئا مه لیه یا بریندر لادو باش بنیره -

(٤٦)

خوراگیرین - خوراکرین

١٩٩٤/١٠/٢٨

خوراگیرین لهه یی پیکمه ا کەس گوم نه کەن
دەین بخوشاد و زال ما سر خوشا نه کەن
هون وئی نه کەن و بیژان / کار و بارێ گە دەچی نه کەن
لهه یی لهیلان بی نان و مان ا دهخل و دان بی بهرزه کر

وان دل و شاد و لهه کەن

کوتم نه شین خوراکرین

بی جان و بهرگه ئهه کوم کەن

بی خال و غهز ئهه بیچ کەن

بی بیرو می ئهه راکرین

بی ماله جان ئهه بهن کەن

بی تور و مور ره لهوان کەن

بی قول و مول بهرزه کەن

وه کی گورا بهردانه یهه

داکو هه چا ئهه و نه بنه یهه

لنده - دههه

(٢١)

ئەھمەد دێڤی خانێ
١٩٩٥/٦/٢٠

خانێ تو وێرە بخو کەرە مکه
رۆبارێ ئاتجێ یوسە قەدەر کە

داتو بزانی کورد بێ زەقەر کەر
دان پیرس و پەلوسا کورد دەر پەر کەر
ئە وێر پێرەن ئە مین کوردتێ رەسەن
نان لێ بەرزە کەر، کوشتن دەر زیدە کەر

نێر وانا و دێه بێ کورد دێ ھیتە سەر
بچاڤ شوری سێوی کەرن سەر سەر
لە حیدر بێن ئە مین کورد پەر دەر
ئە مین زانا و سەفەرزە و رێقە بەر

بە لێ چیکەم ئە ی سەیدێ خانێ
نە شیم پێرەم بەر ئێ ئالەد ئانی
دەر فەتە بولھات ئە وان نە زانی
چاوا دێ فونە مەتە زانی

ئە و بازە بەر بی گەلە ک برەنگ بی
زیوان ئالوسەن وان قورە دەر بی
کوردستان ھیتە بەر سەت سوفر
پەر ھندی ماینە بن پینا خرا

(٢٢)

- بو به کۆری له یه روسته یی زانی
 بودر منیخ ده لات نوکه رین پاران
 خانی جاره ک دی وهه بومه بخۆینه
 بیدر باوه ری بیسکا برینه
 قاپیدر کلا جاک تو له رینه
 وان کورد فروتن بی فاله رستۆینه
 خانی لههه تو یی بیسکا جانی مه
 ته بومه گوته در ریکه ته و به رستامه
 لههه کسه زوان ژمی بویه زیهه قان
 بوکم کرنا پیسه دیوله دراقان
 رهوشا نه زانا و بی بیدر سه گمان
 لگیتی تازه کوردی بی راقان
 خانی تو خانی ته بومه ریز کر
 نه و چه دهه و مراری ته بومه کوکر
 داکو بخۆینین نه و دستورا زینین
 - ر رینه بچین بو وه لاتی سرنین
 خه با تا خۆیه یی، بنان و به نگی خوقه
 نه بخۆین ناخی ههه نه مین ریا خورینه

(۲۲)

- بێژە سێرەکا گە سببی لای و دە
 بوریئە چوئێ گە لەکا ویتە
 بوئالای کوردا خوێش نزیە دەر
 ئوئید ئەقە بە ئەو کەت بەرە
 بەرە زەلین وە لات سەریئە
 گول و گیای وێ لەبەتای شینە
 ئوئید و هینی گە لەک هینار بن
 چاتی خوێش کەن کار کە رین خوێش
 سلاف و بوریئە جەتانا زانا
 داستانا جالی بو کوردی زانا
 لەندە - دەرە

هینی ئەقە بە دە سەتی نە هینیئە دان، ئەگەر کێر بە لایەتی بیت لکوار
 بەتین دانا خەباتەر، ئەگەر لایەتیئە سەر لەه بیت بوئە بەرە ن
 زانی دابەشیم بەرستا وێ پەسارێ بەرە ئە دەق زانیئا خو،
 ئیدی بو پێشە برائین هیز، ئە دانا بە لای نە کر، ئە رێ دۆت نە هوم،
 خوێش کادەر بە هەنار بو سەبەتی عبدالرەحیم یوسف گە لە بەرستا ماغزاکا و
 بریا سەبەتی نادریئە شەخوی

٢٤

بو زاندر

بو زاندر و توي راستي بو ده لاتي
لي به لي ديندا توي فرعوني لهاتي

كەز وه سەت كەم بو زاندر لي براني
تو بگهكي راستي بگه توي چه پي سردا دداني

تو چهجا بو مه نه كه باهي فوري و قاسدي
پير بو چه توي ته سا ته زان نه كه تو فاسدي

ديني مه دينه كي با كه لهه له دنياي دني
بيدي ته قده پير و پوهن تو برانه بيتي
گه ره كا ميرياني - ده كا بري ليه و له ماليه و قه دار محمود صالح كيرسي

هه قه لهزانه لهاتيه چيكرن لالا ١٩٤٤ - ١٩٢٢ موسلي ، لهاته قاندين
بو له قالي لهيزه و هوشتي محمد صديهم طاهر له كلانا پايه بهرز محمود صالح
كيرسي لگه به ميرياني ، لهاته به لافلان لگه مارا (سني) را بيتيين
لا تيني كه له لوزانا بري محمد صديهم لهوي لهيزه ديار محمد صيد روسكي .
جه له لگه و اولهه به ماملاي مابتا بيدرس خا لئا شوي با لوه و له اولان
المهي محمد صديهم طاهر الشرفاني - الملا به رمان والده ره شه عرقا او
عريف شريف ، و لهه الذي به جوبا لهه لهه عرقا .

٢٥

ناقهروك

- ۷..... پيشهكى
- ۷..... ههلبهستان ژلايى جفاكيه
- ۷..... ههلبهستان ژلايى رهوشهنبيرييه
- ۸..... ههلبهستان ژلايى سياسييه
- ۱۱..... چهند تيبينيپن گرنگ ل سهر ديوانى
- ۱۵..... ديارى [يا ههلبهستان]
- ۱۶..... خودايى تو حوكمدارى
- ۱۸..... پيرۆزكرنا سهر سالا گوڤارين مه
- ۲۰..... بو ژاندار
- ۲۱..... بو بيت نهزان
- ۲۳..... ناخا پاقر و پاك
- ۲۴..... خورتين كوردا
- ۲۶..... بى خهباتيا مه بو وهلات
- ۲۹..... بهژنا شهنگ
- ۳۰..... جهگهرخوين
- ۳۲..... گازيا وهلات
- ۳۴..... رهفيقى
- ۳۷..... وهلات
- ۳۹..... نهقرۆز
- ۴۱..... قهدانا دهنگى وهسيهتا قانع

- ٤٣.....رئ قهكهه بۆ لاوین شوخ و شهنگ
- ٤٥.....ئهز رهش تو سپی
- ٤٧.....حهلهبچه
- ٤٩.....جاشهكان و پروو رهشیا ئه نزالا پیس
- ٥٢.....خۆ راگرن
- ٥٣.....ئهحمهدهئ خانى
- ٥٧.....پاشبهند

مزویری سبغه نووللا دیوانا

Zakho Centre
for Kurdish Studies

سەنتەری زاخۆ بۆ فەکولتەین کوردی

© مافن چاپن یین پاراستیه بۆ

سەنتەری زاخۆ بۆ فەکولتەین کوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964(0)751 536 1550

📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- Univesity of zakho

ISBN 978-9-92-291697-2

9 789922 916972 >